

κοῦ ζητήματος». Προβίες λοιπὸν ἀλύπτες στὴ «σκιάν τὴν ἐν παραδείγματι». Κι ὁ δικός μας ὁ σκοπὸς τώρα; Νὰ ἰδοῦμε αὐτὴ τὴ σκιαμαχία.

Τὸ καινούριο βιβλίον τοῦ κ. Σκιαζ μᾶρσε πρὸ πολὺ ἀπὸ τὸ πρῶτο. Κι ἀλήθεια, ἔχει μοναχὰ πενήντα ἐφτάμισθ σελίδες. Μόνο. Τὸ ἄλλο εἴτανε, θυμάμαι, χοντρά, ἀρκετὰ χοντρά, «μέγα βιβλίον» — ἐννοεῖται φυσικὰ πὺς δὲ θέλω νὰ πῶ καὶ «μέγα κακὸν» κατὰ τὸ ἀρχαῖο ρητό. Θεὸς νὰ φυλάξει! — ἀπὸ τέτοιο στοχασμὸ κι ἀπὸ τέτοια βιβλία. Ἐχουμε γούστο καὶ μᾶρσαν μερικὲς νοστιμιές του (σελ. 10 γραμμὴ 8, σελ. 5 γρ. 18-22, σελ. 38 γρ. 3-7...) καθὼς κι ὁ τρόπος τοῦ μιλάει γιὰ τὸν κ. Ψυχάρη (σελ. 14), μᾶρσε καὶ τὸ νόημα «στομύλος γόης» τοῦ τοῦ δίνει καὶ τοῦ πηγαίνει, νομίζω, στὸ καλλιτεχνικὸ, τῶρα τοῦ ὕψος. Μὰ καὶ τὸ ὕψος τοῦ κ. Σκιαζ δὲν τὸ βρίσκω ἄσκημο καθόλου, εἶναι ἀρκετὰ καθαρό, κόπο δὲ φανερώνει, ἔχει καὶ καποια κίνηση — στοιχεῖα τοῦ σπάνια βρίσκει κανεὶς στῆς καθαρεύουσας τὰ βιβλία. Καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ τυπογραφικὰ τοῦ βιβλίου, μᾶρσαν κι αὐτὰ, μαῦρα καθὼς εἶναι καταμαυρα, τῶν ἐντεκα, καθαρὰ σὰν τὸ φτερό τοῦ κύκνου καὶ τὸ ὕψος τοῦ κ. Σκιαζ. Γιὰ τὸ δεύτερο ξέχασα νὰ πῶ ὅτι μαρτυρεῖ κοντὰ στᾶλλα πῶς ἔχει ὁ συγγραφέας καὶ μιὰ μικρὴ δόση ἀπὸ εὐγλωττία — χάρισμα καὶ τοῦτο, ἂν καὶ κατὰ τὸν κ. Σκιαζ εἶναι χάρισμα κακὸ καὶ γνώρισμα δικό μας, δηλ. τῶν «θιασωτῶν τῆς ψυχαρείου αἵρέσεως» (σελ. 58, 14)· δὲ φαίνεται μόνο καθαρά, πότερον εἶναι γνώρισμα δικό μας ἐπειδὴ εἶναι χάρισμα κακὸ, ἢ τοῦμπαλιν εἶναι κακὸ χάρισμα ἐπειδὴ τὴν ἔχουμε μεῖς; Ὅπως καὶ νῦναι, ὅλους διόλου δικίον δὲν ἔχει, νομίζω, ὁ κ. Σκιαζ, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τοῦ ξεφύγει ὅτι ἂν ἄξαφνα μπορεῖ νὰ πῇ «εὐγλωττο» τὸν Ψυχάρη, ἂν ἴσως δείχνει, δὲν ξέρω, κάποια εὐγλωττία καὶ ἡ «σκιά ἢ ἐν παραδείγματι» ὑπάρχουν ἔμως καὶ βιβλία τῆς «ψυχαρείου αἵρέσεως» τοῦ τί θὰ πῇ «εὐγλωττία» δὲν ξέρουν, καθὼς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Χαλαράμπη Ἀντρεάδη γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἓνα βιβλίον μὲ λογικὴ γραμμὴν, μὲ πολλὴ λογικὴ, μὲ πᾶρα πολὺ λογικὴ, ἔχει ἔμως καὶ εὐγλωττο. Ἐπειτα δὲ ἔπρεπε νὰ συλλογιστῇ ὁ κ. Σκιαζ πῶς ἡ «εὐγλωττία» τόσες φορές καλὴ κι ωφέλιμη, εἶναι ἴσως ἀπαραίτητη, στοὺς ἀνθρώπους τοῦ βγαίνουने διαλαληταδὲς μιᾶς γενικῆς ιδέας, μιᾶς καινούριας ἀλήθειας στὴν ἐπιστήμη στὴν κοινωνία, ὑποδηλώνει ὅτι οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ δίχως ἴσως ἐξαίρεση εἴτανε πάντα προικισμένοι μὲ τὸ χάρισμα τῆς «εὐγλωτ-

τίας», ὅτι ἂν πέτυχαν, ἴσως ὄχι λίγο τὸ χρωστᾶνε καὶ σ' αὐτό, ὅτι λοιπὸν ἡ εὐγλωττία τους δὲν εἶναι στολίδι περιττὸ καθὼς τὰ παρᾶσημα στὴν ἐποχὴ μας καὶ ἡ σοφία τοῦ δὲν τὴ συντροφεύει νοῦς, καὶ τέλος ὅτι ἀφοῦ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εἶναι τέτοια, ἀντὶς νὰ τὴν κατακρίνει ὁ κ. Σκιαζ, ἔπρεπε ἀπεναντίας νὰ προσκυνήσει καὶ σ' αὐτὴν ἓνα παρᾶπάνω φανέρωμα τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς σκοπιμότητος τοῦ βασιλεύει στὴ φύση. Ἀφ' οὗ καὶ ὅλας τοῦ ἡ εὐγλωττία» τοῦ Ψυχάρη δὲν εἶναι ρητορικὴ, δὲν εἶναι «εὐγλωττία» μὲ τὴν κοινὴ σημασίαν — ὄχι «χρῆμαρρος ποταμὸς κατ' ὄρεσι ρίων», μὲν εἶναι πρὸ πολὺ ἓνα τραγούδι. Ὡστε δὲν ἔχει δικίον, νομίζω, νὰ βλέπει ὁ κ. Σκιαζ μ' ἓνα τόσο ἄγριο μάτι τὴν «εὐγλωττία» τῆς δικῆς μας. Ἀδικο θάχαι ἔμως κι ὁποῖος νομίζει ἀπὸ τὴ μικρὴ αὐτὴ ἄσυφονία μας πῶς καὶ σὲ τίποτα δὲ συμφωνᾶμε μὲ τὸν κ. Σκιαζ. Λέει ἄξαφνα (σελ. 5) ὅτι δὲν ἐδιδάσσα «ἐπισταμένως» τὸ βιβλίον του.

Δὲν ξέρω· μπορεῖ. Τὸ βέβαιον εἶναι πῶς γιὰ νὰ τὸ τελειώσω λίγο ἔλειψε νὰ τελειώσω ὁ ἴδιος. Σ' αὐτὸ βέβαιον ἀδύνατον νὰ φταίει τὸ βιβλίον· ἄρα θὰ φταίω ἐγώ. Ἀπὸ τότε, ἴσως νὰ διορθώθηκα. Τέτοιο τουλάχιστο κακὸ δὲν πῆγα νὰ πάθω μὲ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκιαζ τὸ καινούριο. Καινούριο δηλαδὴ τίποτα δὲ λείπει, ὅτι καὶ στὸ πρῶτο, μόνο τοῦ ἰδῶ εἶναι πρὸ σύντομα. Γνώρισμα τῆς ἀλήθειας κι αὐτό, τοῦ εἶναι μιὰ, νὰ εἶναι ὁ ἀλόγος τῆς ἀπλοῦς. Καὶ καθὼς ἔλεγε ὁ Σωκράτης ἀπὲρ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ — ὄχι περισσότερα. Τῆλεγε αὐτὰ στὸν Ἰππία, νομίζω, πὺς εἴτανε σφιστής. Ἀλήθεια, ὅτι ἀπ' ὅλα πρὸ πολὺ μᾶρσε στὸ βιβλίον, ὅτι μῆκανε νὰ τρελλαθῶ καὶ νὰ πιάσω ξανά τὴν πέννα, εἶναι κάτι σοφίσματα, κάποια πηδύματα, χοροπηδήματα, παιχνίδια λογικᾶ. ἴσως πάλι καθαυτὸ σοφίσματα νὰ μὴν εἶναι, γιὰτὶ μπορεῖ νὰ μὴν ἔγιναν ἐπίτηδες — νὰ μὴν ἔχουνε δηλ. ὅτι χαρακτηρίζει τὸ σοφίσμα. Μὰ πόσα μᾶρσαν, ἀλήθεια, στὸ βιβλίον! Ἐχει ἄξαφνα γούστο πολὺ ὁ τρόπος τοῦ μιλάει ὁ κ. Σκιαζ γιὰ τὴν «Ψυχάρειον αἵρεσιν» γιὰ «ἀδόγματα τῆς αἵρέσεως, διδασκαλόν, ὀφειλομένας ἀποκηρύξεις ὁπαδῶν, αἵρεσιάρχην κ.τ.λ.». Λέει καὶ τὴν φαντάζεται σὰν ἓνα εἶδος αἵρεση θρησκευτικῆ, ἢ καὶ σὰν κάτι παρόμοιον μὲ μυστικὰ συμφορία ποῦχει τὸν ἀρχηγό της, τοὺς ὑπαρχηγούς, ξέρω γὰρ; καὶ τοὺς ἀπλοὺς ὁπαδούς ἢ συμμορίτες; τὰ καθιερωμένα τῆς ἀσάλευτα δόγματα, κανένα «σύμβολον πίστεως» μὲ τοῦτα καὶ μ' ἐκεῖνα ἄρθρα, ἀφορισμούς, ἀπομαντρισμούς, ἀποσυναγωγί-

σμούς καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο. Καὶ διαβάζουμε λοιπὸν ὅτι «ὁ ἐπικριτὴς παραβαίνει τὰ δόγματα» πῶς ὑποστηρίζει ἄλλα δικὰ του, πῶς οὔτε τὸ λέει καν, πῶς γὰρ νὰ μὴν τὸ λέει σημαίνει «ἀναμφιδόλως»;) ὅτι «ἀγνοεῖ» τὰ δόγματα τοῦ παραβαίνει, ὅτι ἔπρεπε ἀνάποκηρυχθῆν ἀπὸ τὸν αἵρεσιάρχη αἴς διδάσκων ἄλλας θεωρίας ἢ τὰς τοῦ διδασκάλου» (σελ. 14) καὶ τέλος ὅτι «ὁ Ψυχάρης δὲν ἔπραξεν ὅτε θὰ πράξη βεβαίως τοῦτο διότι περὶ τῶν θεωριῶν ἐκείνων οὐδαμῶς ἐνδιαφέρεται, ὁ δὲ κύριος σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι ἀπλῶς ἀρνητικὸς» — ἡ καταστροφή τῆς καθαρεύουσας. Νὰ τοῦ τὸ καταλαβε περίφημον ὁ κ. Σκιαζ· εἶναι νὰ μὴ σᾶρσει ἓνα τέτοιο βιβλίον; Βέβαιον αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπός, ὁ πρῶτος — νὰ λείψει ἡ καθαρεύουσα, τὸ ψεύτικο τὰ χαραχτήριστο κατασκευάσμα — καλὲ σῶπα! — ἡ ἐπικρατεστέρη διαλεκτος τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας». Κ' οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ τοῦ κάνουν τὴν αἵρεση — ἀνεξαρτήτως ὁ καθένας στὶς ιδέας του· ἔχουνε βέβαιον κατὶ τοῦ ἐνώνει, κάποια κοινὴ ἀρχή, ἓνα «σύμβολον πίστεως» νὰ τοῦμε — ποῖο; Τὴν ψευδογλωσσολογία, ποῖο ἄλλο; τοῦ τοῦς κάνει νὰ βλέπουνε ἀκαταστασία τὴν κατάστασὴν μᾶς τῇ γλωσσικῇ, στραβὲς γλωσσικὲς ἀρχὲς νὰ μᾶς κυβερνεῖν, στὸ σκολιὸ καὶ στὸ βιβλίον θρονισμένο ἓνα κακόμορφον κι ἀχαραχτήριστο πλάσμα, τὴν καθαρεύουσα, καὶ τῇ γλώσσᾳ μᾶς ὅλους διόλου ἄδικα καταδικασμένη. Μπράβο του! πολὺ ὠρεία τὸ κατάλαβε ὁ κ. Σκιαζ — νὰ λείψει ἀπὸ τὴ μέση ἡ καθαρεύουσα, τοῦ θὰ πῇ νὰ πεταξοῦμε ἀπὸ πάνω μᾶς μερικὲς πρόληδες τοῦ τώρα μᾶς βαραίνουν — προστυχὰ καὶ «διασθορά» τῆς γλώσσας μᾶς κ.τ.λ. Καθηκὼν αὐτὲς, παρὶ κ' ἡ καθαρεύουσα, μαζί — τί κρίμα! — κ' ἡ δοξὰ τοῦ κ. Σκιαζ.

Οἱ πενήντα ἐφτάμισθ σελίδες, οἱ καλὲς νοστιμιές, τὸ καθαρό ὕψος κι ὁ καθαρὸς τύπος, ἡ καινούρια κάπως ἀντίληψη τῆς αἵρεσης, κ' ἡ ἐξύθωρη τοῦ σκοποῦ της, εἶναι, νομίζω, τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ πρὸ ἀξιοπρόσεχτα ἀπ' ὅλα ὅσα βρίσκει κανεὶς στὸ καινούριο βιβλίον. Τὸ τελευταῖον μαλίστα — ἡ ἐξύθωρη Ἐκείνη παρατήρηση, ἔχει τόσο μεγαλύτερη σημασία, ὅσο εἶναι, θαρρῶ, τὸ μόνο τοῦ ἔχει πάρει ὡς τώρα σωστὰ ὁ κ. Σκιαζ ἀπ' ὅλο τὸ ζήτημα. Ποῖο εἶναι τὸ κύριον πνευματικὸν γνώρισμα τοῦ κ. Σκιαζ «sa faculté matressée» — θὰ ρωτοῦσε κανεὶς. Νὰ μπορεῖ νὰ πείρει τὰ πράγματα ἀπ' τὴν ἀνάποδην, νὰ τὰ βλέπει ἀλλοιότυπα παρ' ὅτι εἶναι. Χάρισμα βέβαιον ζηλευτό, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ ὅποιος τῆχει παρὰ νὰ εἶναι πρωτότυπος, νὰ ξεχωρίζει μέσα στὸ κοπάδι

ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

(Ἡ ὁρχὴ στὸ 154 φύλλον)

Προχώρησα κ' ἔρριξα τὸ βλέμμα μου στὸ θέατρο τῆς καταστροφῆς. Φοβερὸ πρᾶμα ξάνοιζα μπροστὰ μου· ἡ μισὴ ἢ πολιτεία εἴτανε καμένη καὶ κάπνιζε παντοῦ πάνου ἀπ' τὰ συντρίμια, ἀπ' τὰ χάλαβρα τὰ ρίπικ, τῆς φωτιάς τ' ἀπομεινάρια. Ἐχασκα κοιτάζοντας καὶ συλλογιόμουν. Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς καταστροφῆς εἴτανε καὶ τὸ σκολιὸν μᾶς καὶ θὰ κᾶηκε κι ἀφτό· βέβαιον κᾶηκε. Ὄρα του καλὴ μαθεῖς καὶ καλὸ του καταβῶδιον. Καὶ φκαριστήθηκα, πιστέψτε; γι' ἀφτό τὸ πρᾶμα, σὰ νὰ ξεδικιωνόμουν γιὰ ὅσα ὑπόφερα μέσα κεῖ.

Καὶ μ' ἔπιασε τώρα μιὰ νοσταλγία, ἓνας πόθος νὰ πᾶω τὸ γρηγορότερον ἐκεῖ καὶ νὰ ἰδῶ ἀπὸ κοντὰ τὰ γενοῦμενα.

Ἐβαζα μὲ τὸ νοῦ μου, ἂν εἴτανε δυνατό, νὰ

κατέβω σιγὰ σιγὰ κάτου ἀπ' τὸν γκρεμὸν καὶ νὰ τὸ κοψῶ λάσπη. Κ' ἐκεῖ τοῦ σκέφτομουν ἀφτά, νὰ κι ὁ καπιτάνιος ἀπὸ πίσω μου. Κκι νὰ δῆτε, τοῦ μούδωκε ἄτος τοῦ ἀφορμῆ, νὰ τοῦ ζητήσω τὴν ἄδεια γιὰ νὰ φύγω.

— Καλημέρα· μοῦ λέει.

— Καλημέρα, καπετάνιο.

— Στενοχωρήθηκες, μοῦ φαίνεται, πᾶ στὸ βουνό... ποθεῖς τὴν πολιτείαν κι ἄς εἶναι καὶ καμένη.

— Ὄντας εἶναι κανεὶς μαζί σου, καπετάνιο, τοῦ λῶν, δὲν μπορεῖ νὰ στενοχωρηθεῖ ποτές. Μὰ ἀφοῦ δὲν εἶναι δυνατό νὰ μείνω πάντα μαζί σου, πρέπει νὰ πᾶω γιὰτ' ὕστερα χάνω καὶ τ' ἀβγά καὶ τὸ καλᾶθι. Τὸ σκολιὸν μᾶς, μοῦ φαίνεται, κᾶηκε καὶ δὲν ξέρω πῶς θ' ἀπογίνουον τὰ δικὰ μᾶς. Πρέπει νὰ πᾶω, καπετάνιο, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσεις τὴν ἄδεια.

— Σοὺ τὴ δίνω, παλληκάρη μου, ὦρα σου καλή. Καὶ σὰ διῆς στὸ δρόμον τίποτα νιζάμηδες, πῆς τους πῶς ἐμεῖς εἴμασ' ἰδῶ, καὶ σὰν ἔχουν ὄρεξη, ἄς κοπιᾶσουν νὰ τοὺς τρατάρουμε μερικὰ ζαχαράτα, φάμπρικα Γκρά.

— Πῆς τους ἀκόμα πῶς σήμερ' ἄβριο ἔχουμε σκοπὸ νὰ πατήσουμε τὸ τραῖνον, τοῦ ταξιδεύει τὴν Ἐβρώπη, τὸ ἐξπρὲς ποῦ λένε, κι ἄς ἔρθουν νὰ μᾶς μπο-

δίσουν.

— Πῆς τους, πῶς ἐγώ εἰμαι ὁ Καπιτάν· Ἀναστάσης ὁ Λιονταρής. Ἀκόμα, σὰ θες, πέρασέ με καὶ στὴ φημερίδα.

Ἐγὼ ἀπ' τὴ χαρὰ μου βουβήθηκα καὶ μούλωξα. Σούρηξε μιὰ κλέφτικα κ' ἔρθαν ἐκεῖ δυὸ συντρόφια.

Πᾶρτε, ὦρε, τὸ παλληκάρη καὶ βγάλτε το στὸ δρόμον καὶ δειχτε τοῦ ἀπὸ ποῦ θὰ πᾶει στὴ Σαλονίκη, δόστε τοῦ μαζί του καὶ κουμπάνια.

Ἀποχαιρέτησα λοιπὸν τὸν καπετάνιον, ἔσφιξα τὸ χέρι του κι ἀκλούθησα τοὺς δύο ὁδηγούς μου. Πᾶμε, πᾶμε, φτάνουμε σ' ἓνα γκρεμὸν.

— Μπορεῖς νὰ κατεβῇς ἀπὸ δῶ; μὲ ρωτᾶει ἓνας τους.

— Ἀμ' δέ, πῶς νὰ κατέβω, γίδα εἰμ' ἐγώ;

Βγάχει τότες ἀπ' τὸ σελᾶχι τοῦ ἓνα σκονινί, μοῦ τὸ δίνει στὴ μέση, μοῦ τὸ δίνει νὰ τὸ κρετῶ καὶ μὲ κρεμνᾶει ἀπ' τὸν γκρεμὸν καὶ σιγὰ σιγὰ μὲ καλουμάρι κάτου, ὡς ποῦ ἔρτασα καὶ πάτησα σὲ στέριον ἔδαρον.

— Πάνταξ' ἀφτοῦ μοῦ φωνάζει κι ἀρχινᾶει ἀφτός χωρὶς σκονινί χωρὶς τίποτα, μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ τὰ ποδάρικα, νὰ κατεβᾶιναι τὸν γκρεμὸν γλιστρώντας σὰ φίδι. Ὁ ἄλλος ὁ σύντροφος ἐμειν' ἀπάνου.

Ἦρθε κοντὰ μου καὶ μοῦ λυσε τὸ σκονινί ἀπ' τὴ

πού λέγεται κοινωμία — καὶ τί ἀξιολογώτερο, τί πιὸ ἀκριβὲς ἀπ' τὴν πρωτοτυπία; νὰ μπορεῖ κανεὶς νὰ καμάρωνει καὶ νὰ λέει σὺν τῷ Πικριστῷ ἐκεῖνο αὐτὸ χαριστῶ σε, Θέ μου, πού δὲ μεπλάσας ἡμῶς με τοὺς ἄλλους;». Τὸ φανέρωσε αὐτὸ ὁ κ. Σκιας μὲ τὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου — βγήκε μὲ κείνο νὰ ποδεῖζει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «διαλεκτὸς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρη». Ἀπὸ φόβου, φαίνεται, μήπως καὶ τὸ ξεχάσουμε τὸ φανερώνει καὶ πάλι μ' ὁμοίον τρόπο καὶ μὲ τὴν παρεξήγηση τῶν ὅσων ἐδιάβασε στὴν κρίση πού τυπώθηκε στὸ «Νουμά» γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ τοῦ πρώτου καλὲς κατόρθωσε καὶ τὴν παρεξήγησε ἀλάκρη, δὲν κατὰ λαθε ποῖο εἶταν τὸ νόημα τῆς. Νὰ γιατί γράφει κάποιος (σελ. 10) ὅτι «δὲν καταλαβαίνει πῶς καταλαβαίνει ὁ ἐπικριτὴς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα». Κι ὁ λόγος, ἐπειδὴ «ἐν τέλει τῆς ἐπικρίσεως ἀντιθέτως πρὸς τὰ προειρημένα ὁμολογεῖ (ὁ ἐπικριτὴς) ὅτι «ἡ γλῶσσα πού μιλιέται, ὅπως μιλιέται ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους στὰ ἐθνικὰ κέντρα δὲν εἶναι ἡ καθαρὴ δημοτικὴ, μόν' εἶναι γλῶσσα ἀνακτωμένη, πλὴν σ' αὐτοὺς τύπους τῆς δημοτικῆς, τύποι τῆς καθαρεύουσας δηλ. τῆς ἀρχαίας». Αὐτὸν; ἡ ὁμολογία αὐτὴ σημαίνει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἀδιαλεκτὸς καὶ δὴ; κ' ἐπομένως ὅτι ὁ ἐπικριτὴς ἀντιφάσκει μ' ὅσα εἶπε πρὶν; Δὲν μπορεῖ νὰ σημαίνει καὶ κάτι ἄλλο, ἐκεῖνο δὲ πού καὶ πραγματικὰ σημαίνει — πού τὸ γράφει κιόλας ὁ ἐπικριτὴς παρακάτω — πού τὸ βρίσκει, λέει, ἐν ἑκ τῶν προτέρων φανερό — πού ὁ κ. Σκιας οὐτ' ἐν τῶν ὑστέρων δὲν τὸ καταλαβε, ὅτι ἀπὸ τόσα χρόνια καθαρεύουσα μιλοῦσε ἡ ἐπιστήμη, ἡ φιλοσοφία, ὁ τύπος, ἡ πολιτεία, ἡ ἐκκλησία, φυσικὸ εἶχαν νὰ μποῦνε στὴ γλῶσσα πολλὰς λέξεις σέροντας μαζί — τῆς γλωσσικῆς μας πρόληψης σημάδια — γραμματικὸς τύπος τῆς καθαρεύουσας δηλ. τῆς ἀρχαίας; ὅτι οἱ γραμματισμένοι πού αὐτοὶ πρὸ πάντων τὴν μεταχειρίζονται δὲ θὰ τίς φέρνανε στὸ τυπικὸ τῆς γλώσσας μας, ἀφοῦ εἶχαν τὴν ἰδίαν πῶς οἱ ἀρχαῖοι τύποι εἶναι οἱ σωστοί — κιόλας οἱ γραμματισμένοι μιλοῦντας δὲ χαλάρωνε τόσο τίς λέξεις γιατί προσέχουν νὰ μιλοῦνε σωστά, ἐνῶ οἱ ἀγράμματοι μιλοῦνε σωστά δίχως νὰ προσέχουν; ὅτι λοιπὸν ἡ κυκλοφορία τῶν λέξεων αὐτῶν δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι λόγος ἀποδεικτικὸς γιὰ τὸ ζήτημα, ἀν' ἡ καθαρεύουσα εἶναι ἀδιαλεκτὸς καὶ δὴ — γιὰ τὴ θεωρία τοῦ κ. Σκιας; Πού σ' αὐτὰ βρίσκεται ἡ ἀντίφασ; Μὲ τὸ βιβλίο τοῦ ἐκεῖνο δὲ βγήκε ὁ κ. Σκιας νὰ ποδεῖζει πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι ὅχι,

καθὼς ἐπιστεύαμε, γλῶσσα μισή, φτιασμένη, δίχως ρίζες μεσ' στὴν ψυχὴ μας, γλῶσσα μὲ φαινομενικὴ ζωὴ πού τὴ χρωστᾷ, καθὼς καὶ κάποια ἐκφραστικὴ εὐκολία, στὸ πολυκαιρινὸ μεταχειρίσματος, ἀλλὰ πῶς ἔχει μέσα στὴν ψυχὴ μας, στὸ αἶσθημά μας τὴν ἰδίαν θέσιν πού κ' ἡ δημοτικὴ, βαρύτερη ἀκόμα, σὺν ἐπικρατεστέρη πού εἶναι; Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ κεντρικὴ, ἡ θεμελιακὴ τοῦ βιβλίου τοῦ ἰδέξ, ὅτι καινούριος ἐπὶ τέλους ἦρθε νὰ πεῖ ὁ κ. Σκιας ἀπάνω στὸ ζήτημα; Καὶ τὸ νόημα, ὁ σκοπὸς τῆς κρίσεως τοῦ βιβλίου εἶτανε, κ' ἔπρεπε, νομίζω, νά εἴναι — ποῖος; Νὰ ἐξετάσει αὐτὴν τὴν καινούργια θεωρία, νὰ ἰδεῖ ἂν, καὶ πόσο συμφωνεῖ μὲ τὰ πράγματα. Καὶ γι' αὐτὰ, ὅσα κι ἂν εἶτανε ἡ κρίση ἐκεῖνη «μερικὴ ἀνακωχή τοῦ βιβλίου, ἀνάλογος πρὸς τὴν πολεμικὴν τῶν ἐλευθέρων σκοπευτῶν, ἄτε βαρυνθέντος τοῦ ἐπικριτοῦ τὸν κόπον τῆς συστηματικῆς ἀνασκευῆς καὶ τοὺς ἐπικυλοῦντες κινδύνους» (σελ. 5) εἶχε ὅμως, θαρρῶ, ἀπὸ μιὰ μεριὰ κατὰ τὸ ἀκέραιο — στὸ σκέδιο, στὸ νόημα τῆς. Στὸ νόημα αὐτό, καθὼς φαίνεται, ὁ κ. Σκιας δὲν μπῆκε. Γι' αὐτὸ βρῖσκει ἀντιφάσεις ἐκεῖ ὅπου ἦσαν ἀπ' ἀντίφασιν δὲν ὑπάρχει, βλέπει ἀνάποδες ιδέες καὶ σκέψεις ἐκεῖ ὅπου τὸ μόνον ἀνάποδο εἶναι, φοβεῖται, ὁ τρόπος πού τίς παίρνει ὁ ἴδιος, τίς σκέψεις αὐτὲς καὶ τίς ιδέες. Καὶ νὰ πῶς τίς παίρνει. «Οἱ ὁμιλοῦντες τὴν καθαρεύουσαν ἰσχυρίζονται ὅτι ἐπικριτὴς «εἶναι ἄνθρωποι γραμματισμένοι, καὶ τὴν μεταχειρίζονται ὅχι καθαρῶς — σὲ ζητήματα ἐπιστημονικὰ κ. τ. λ. ἐκεῖ δηλ. ὅπου τοὺς τὴν ἔδωκε ὅχι ἡ παράδοση, ἀλλὰ τὸ σκεῖο, τὸ βιβλίο, ἡ φημερίδα». (σελ. 16). Ὁ κ. Σκιας φοβερά ὀξυθωρὸς, τὴν τσακίωσε κ' ἔδω, στὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἐπικριτοῦ, κρυμμένη τὴν κακὴ σκεὴ — τὴν «ψευδογλωσσολογίαν» (σελ. 16). Ἀμέσως, γροθιάζει τὸ χέρι — πεφτει ἡ γροθιά — θάλασσα. «Ἄν τις ἀληθὴς γλωσσολόγος τύχη νάναγνώσκη ταῦτα, θὰ ἐκπλαγῇ βεβαίως μὴνάνων, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ ὁμιλῇαι γλῶσσά τις ἢ διάλεκτος, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται ληξιαρχικὰ πιστοποιητικὰ ἀσφαλῶς βεβαιῶντα ὅτι οὐδὲν τῶν στοιχείων αὐτῆς εἰσέχθη διὰ τοῦ σχολείου, τοῦ βιβλίου, τῆς ἐφημερίδος, εἰδμεν ὅτι ἡ διάλεκτος αὕτη εἶναι «νεκρά» καὶ ἀναξία πάσης προσοχῆς («αὐτὰ δὲ θὰ τὰ κοιτάζουμε») ἀλλ' ὅτι ἀληθὴς γλῶσσα εἶναι μόνον ὅσα σχετίζονται «μὲ τὴν καθημερινὴν ζωὴ». (σελ. 17). Νομίζω πῶς ἀπὸ τὴν κάπως σοφιστικὴ αὕτη μετάφραση δὲ θὰ μάθει ὁ ἀληθὴς γλωσσολόγος ὅτι πραγματικὰ γράφει ὁ

ἐπικριτὴς. Ὑπάρχει, μοῦ φαίνεται, κάποια διαφορὰ μεταξὺ τῆς φράσης «τὴν καθαρεύουσα τὴν μεταχειρίζονται» — ὅχι καθαρῶς — σὲ ὁρισμένους περιπτώσεις, ἄνθρωποι γραμματισμένοι καὶ τῆς μετάφρασης «ἡ καθαρεύουσα ὁμιλεῖται» — κ' ἡ διαφορὰ εἶναι, θαρρῶ, τέτοια, ὥστε ὁ ἀληθὴς γλωσσολόγος νὰ μὴν «ἐκπλαγῇ» καθόλου — παρὰ μὲ τὸν κ. Σκιας πού δὲν τὴ βλέπει. Ἄν τύχει μάλιστα καὶ μάθει πόσο εἶναι φυσικὸ ὀξυθωρὸς ὁ κ. Σκιας ὥστε νὰ βλέπει ἀκόμα κι ἀόρατες γι' ἄλλους σκιές — ψευδογλωσσολογικὲς θεωρίες, κι' ὡς τόσο νὰ μὴ βλέπει θεόρατη διαφορὰ ἀπὸ τὴν καταπληκτικὴν τοῦ ἐκπληξῆ ὁ ἐκπληκτὸς γλωσσολόγος εἰσέως θὰ πείσει ἀπόπληκτος. «Ἀλλὰ τίς λόγος, ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Σκιας στὸν ἴδιον θριαμβευτικὸ τόνο, σὺν ὀλυμπιονίκῃς, ἀποκλείει τοὺς πεπαιδευμένους ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐμάδων τῶν ὁμοειδῶν ὥστε ἡ γλῶσσα δι' ἡς ἐκφράζονται τὰ διανοήματα αὐτῶν νὰ καταδικάζεται ὡς νεκρά;... Ὁ ἐπικριτὴς θάπαντῇ βεβαίως ὅτι οἱ πεπαιδευμένοι δὲν εἶναι «ἄνθρωποι φυσικοί». Ἀπαίτηση βίβλικα κανεὶς δὲν μποροῦσε ν' ἔχει, νὰ βρεῖ ὁ κ. Σκιας τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἐπικριτοῦ, ἀφοῦ ἰδεοκλινεῖ δὲν εἶναι. Μιὰ ὅμως καὶ σκέφτηκε νὰ τὴ γυρέψει, ὁ ἐπικριτὴς δὲν ἔχει λόγο νὰ σφίξει τὰ δόντια του. Καὶ πρῶτα γιὰ τοὺς «πεπαιδευμένους» ἂν εἶναι ἄνθρωποι φυσικοὶ ἢ ὅχι, ὁμολογεῖ ὁ ἐπικριτὴς ὅτι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ κρίνουν. Τὸ ζήτημα εἶναι καθαρὸ θεολογικόν, ἀνολογὸ μὲ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο «ἂν οἱ γυναῖκες εἶναι ἄνθρωποι» πού κάμποσο εἶχε σκοτίσει στὸ μεσαιῶνα τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τόλμυ ἐπὶ τέλους ἡ σύνοδος τῆς Μακρόνας. Γιὰ τὴν ἄλ-λα πού γράφει, ἂν ὁ κ. Σκιας θέλει μ' αὐτὰ νὰ πεῖ πῶς καταδικάζεται ἡ γλῶσσα τῶν «πεπαιδευμένων» ἔχει, θαρρῶ, ἄδικο. Τὸ μόνον πού καταδικάζεται εἶναι ἡ «καθαρεύουσα». Ἡ γλῶσσα τῶν «πεπαιδευμένων» εἶναι, ὅσο ξέρω, ἡ ἰδίαν στὸ βαθμὸς μὲ τὴ γλῶσσά τῶν «ἀπαιδευτῶν». Μόνον δυὸ τρεῖς «πεπαιδευμένοι» εἶχαν τὴν τύχη νὰ γνωρίσω ἕως τώρα, πού νὰ μιλοῦν γλῶσσα διαφορετικὴ. Γι' αὐτοὺς, χωρὶς νὰ εἶμαι θεολόγος, μπορῶ νὰ βεβαιώσω πῶς δὲν εἶναι ἄνθρωποι φυσικοὶ. Τὸ τί εἶναι, ἴσως μᾶς τὸ μάθει καμιά καινούρια σύνοδος, ἢ ἐν ἑλλείψει, κανένα ἐπιστημονικὸ συνέδριον παλαιοντολογικῆς ζωολογίας.

Στὸ βιβλίο τοῦ τοῦ πρώτου ὁ κ. Σκιας σπουδαῖο ἐπιχείρημα γιὰ τὴ θεωρία του — ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα ἐκεῖνα πού μόνον ὁ κ. Σκιας ξέρε νὰ βρῖσκει — εἶχε φέρει καὶ κάποιο γράμμα — λίγες γραμμὲς σὲ κακορίζικη ψευδοκαθαρεύουσα γραμμένες «ἀπαιδευ-

μένη. Σούρισμα δυνατό ἔσκιζε τὸν ἄερα μεσ' ἀπ' τὰ σούδιεντρα. Εἶταν ἡ βάρδια καὶ φωτοῦσε, φαίνεται καὶ μ' ἓνα ἴδιο σούρισμα ἀπάντησ' ὁ δικός μου, κι ἄλλο τίποτε.

Προχωρήσαμε μαζί κάμποσο οἱ δύο μας, ὡς πού φτάσαμε σ' ἓνα δρόμο ἐκεῖ δίνοντάς μου ἓνα δέμα ἀπὸ μαντήλι μὲ ψωμί καὶ φαγὶ πού τόχε μεσ' στὸ σελάχι του,

— Ἄντε, μοῦ λείει. ἂν δὴ θὰ τραβήξεις ἴσια, ἀφτός ὁ δρόμος θὰ σὲ βγάλει στ' Ἀσβεστοχώρι, ἀπὸ καὶ πλὴν ἐφκολα πᾶς στὴ Σαλονίκη ὥρα καλή.

— Νὰ σαι καλὰ τοῦ λέω, ἔχε γεια.

Κάθησ' ἐκεῖνος πᾶ στὰ χορτάρια κ' ἐγὼ τραβήξα ἀκλουθώντας τὸ δρόμο, πού μοῦδειζε. Νὰ σὰς πῶ τὴν ἀληθειάν, μοῦ φαίνονταν σὺν ψέματα, πῶς εἶμουνε λίφτερος καὶ δόξαζα τὸ θεὸ μὲ τὸ νοῦ μου. Καὶ πηλαλοῦσα χοροπηδώντας καὶ τραγουδοῦσα σὺν τὸ πουλί, πού ξερέβγει ἀπ' τὸ κλουβί.

Γύρισα καὶ κοίταξα μιὰ ψηλὰ τὸ λημέρι τῶν κλεφτῶν εἶτανε σὺν πύργος ἀπόρθητος θεοχτισμένος γύρο γύρο μ' ἀπόγχευμους βράχους.

Μιὰν ὥρα περπατοῦσα πᾶναι κάτου, εἶσι χαρούμενος, πού δὲ μ' ἀποφάνηκε καθόλου, καὶ βρέθηκα στὴν ποδιά τοῦ Χορτιάτη. Ἐκεῖ κάθησα θέλεις γιὰ νὰ ξεκουραστώ, θέλεις γιὰ νὰ φάγω λιγάκι, γιατί

πεινοῦσα.

Μὰ δὲν πρόφτασα νὰ κάνω τίποτε, γιατί ξάφνου ξεφύτρωσε μπροστά μου μιὰ δεκαρχία ἀπὸ νιζάμηδες μὲ τὰ μαρτίνια μπερδαμένα κατὰ πᾶναι μου, κι ἀμέσως μὲ περικυκλώσανε. Τινάχτηκα ὁλόρθος καὶ μοῦ σηκώθηκαν οἱ τρίχες ἀπ' τὸ φόβου.

— Νταβράνμα! μοῦ κᾶνει ὁ δεκανέας τους (δηλ. μὴν ἀντισταθεῖς).

— Ἀ, τώρα τὸ κατάφερες! ἀκόμα γι' ἀντίσταση εἶμαστε.

Κάθησα ξανά κάτου καὶ στάβρωσα τὰ χέρια μου γιὰ νὰ τοὺς δείξω πῶς καμιά ὄρεξη δὲν εἶχα νὰ χορατέψω μὲ τὰ μαρτίνια.

— Τεσλίμ-δλ (παραδώσου)! μοῦ λείει πάλι.

— Τεσλίμ ἔμ, ἀδερφέ, ἐλάτε πιάστε με, μὴδὲ τὸ κουνῶ ἀπὸ δῶ.

Χύμηξαν ἀπάνου μου καὶ μὲ πιάσανε μὲ σκαλίξανε κι ἀφτοὶ σὺν τοὺς ἄλλους, μὴν ἔχω κανὰ ὄπλο ἀπάνου μου.

Μὲ τὴ διαφορὰ, οἱ ἄλλοι, σὺν εἶδαν πῶς δὲν εἶχα τέτοιο πρᾶμα, δὲ μ' ἄγγιζαν τίποτ' ἄλλο μὰ τοῦ λόγου τους μοῦ πῆραν τὸ πόρτ-μοναί μου μὲ μερικὰ χρυσὰ νομίσματα μέσα, πού εἶταν ὅλη μου ἡ περιουσία, κ' ὕστερα μὲ δέσανε πιασάκωνα σ' ἀφτό τὸ μεταξὺ ἐφαγα καὶ κάμπόσες κοντακιές στὴ ράχη καὶ

στὰ πλεῖστα κι κοντακιές εἶναι τὰ κομπλιμέντα τῶ χωροφυλάκων πού δὲν μποροῦνε νὰ λείψουν σὲ κάθε περίσταση — εἶναι δηλαδὴς «ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ», πού λένε οἱ δασκάλοι.

Σταθῆκαν σὲ δυὸ στοίχους καὶ μὲ βάλανε στὴ μέση.

— Γιουρὺ (περπατίτε)! μοῦ λείει ὁ πρῶτος τους.

Ἐμπρός, βῆμα ὁδοπορικόν, θυμήθηκα τὴν γυμναστικὴν.

Ἄ νὰ ἰδοῦμε, πού θὰ μᾶς βγάλ' ἡ ἄκρη.

Σὲ μισὴ ὥρα φτάσαμε στ' Ἀσβεστοχώρι, ἡ Καπουτζήδες, δηλαδὴς Πορτάρηδες γιὰτ' εἶναι στὰ πρόθυρα τῆς πολιτείας.

Ἐκεῖ εἶταν τώρα ἀποκαταστημένο τ' ἀρχηγεῖο. Μὲ παρουσιάσανε στὸν Ταγματάρχην, μὲ κοίταξε καλά-καλὰ ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια. Ἐνωσε δά, πῶς δὲν εἶμουνα κλέφτης, ὅχι μόνον ἀπ' τὸ παράστημά μου, μὰ κι ἀπ' τὴν ἐφκολιά πού μὲ πιάσανε οἱ ἄνθρωποι του. Μὰ τί τοῦ ἔμελε ἀφτονοῦ; δὲν μποροῦσε τάχα νὰ μὲ περάσει γιὰ κλέφτη.

Ἀλλάξανε μὲ τὸ δεκανέαν καμπόσιν λόγια κρυφά, βγήκε κείνος ὅζω καὶ σὲ λίγο ἦρθε φέρνοντας ἓνα κλειστό ἀμάξι μὲ δυὸ ἄλογα μὲ βάλαν ἐκεῖ μέσα, μπήκαν κι ἄλλοι δυὸ μαζί μου, κλείσανε τίς πόρτες καὶ δρόμο. Τέσσερες καθαλλάρηδες, δυὸ μπρός καὶ δυὸ πίσω, ἀκλουθοῦσαν τ' ἀμάξι, σὰ νὰ ξεπροβοδοῦ-

του τινος πρώην μαθητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν ἀπόρων παίδων». Γιὰ τὸ γραμματάκι ἐκεῖνο—τὴ σημασία ποὺ ἔχει ὡς ἐπιχειρήμα, εἶπε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ πεῖ ὁ ἐπικριτὴς τοῦ βιβλίου. Ἀπαντᾷ δ' κ. Σκιας (σελ. 21). «Οὐδεὶς σωφρονῶν δύναται ποτε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἄνθρωπος γράφων προχείρως ἐν ἐπιστολαῖς γλώσσᾳ τινᾷ ἢ διαλεκτῶν καταλαβαίνει» μόνον αὐτὴν καὶ δὲν διανοεῖται οὐδὲ ἐκφράζει τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ γλώσσῃ, τὴν ὅποیان γράφει. Μεγάλα ἀληθῶς καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα τῆς ψευδογλωσσολογίας, ἀφοῦ κάνουν ἀνθρώπους νὰ ἐκφέρωσι τοιοῦτους παραλογισμούς! Κ' ἐδῶ τὰ ἴδια. Καὶ κατὶ θὰ κερδίσουμε ἀπ' αὐτά, ἂν προσέξουμε κάπως μὲ τὴν τρόπο νῦν εἰς κ. Σκιας δεδομένα τῆς ἐμπειρίας. Ἰσως πολλὰ νὰ κερδίσουμε, θὰ ἐξηγήσουμε τουλάχιστο ἡμέσως πῶς κατορθώνει τὰ θαύματα τοῦ μέσῃ στοὺς λόγους τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης. «Ὁ πρῶν μαθητὴς» ποὺ ἔγραψε πέντε ἀράδες σὲ μιὰ γλώσσα ποὺ ὁ κ. Σκιας τὴ λέει καθαρεύουσα γιὰτὶ ἔχε μέσα τὴν «ἐκ» μὲ γενική, τὴν «ἐν» μὲ δοτική, τὸ «εἰς», πλαταίνει, προβιδάζεται γιὰ τὸν κ. Σκιας, ἡ πράξη του γίνεται γενικώτερη, αὐτὸς γίνεται «ἄνθρωπος γράφων προχείρως ἐν ἐπιστολαῖς γλώσσᾳ τινᾷ». Ἡ κρίση σχηματίστηκε, κρίση μὲ κύρος, ἀφοῦ ἐκφράζει ἄμεσο δεδομένο τῆς ἐμπειρίας· μπορεῖ λοιπὸν σὲ κάθε περίστασι νὰ χρησιμεύει γιὰ λόγος ἀποδεικτικός. Μέσα στὴ συνείδηση τοῦ κ. Σκιας ἡ «παράστασις» τοῦ «πρῶν μαθητοῦ» ποὺ γράφει πέντε ἀράδες σὲ τέτοια γλώσσα ὑπάρχει τώρα διαφορετικὴ σημαντικὰ—ὡς παράστασις ἀνθρώπου ἀπαιδεύτου γράφοντος προχείρως γλώσσᾳ τινᾷ—τὴν καθαρεύουσαν».

Πηγαίνετε ὕστερα νὰ τοῦ πῆτε πῶς δὲν ἔχει σημασία τὸ γράμμα τοῦ «πρῶν μαθητοῦ». Σκιας εἶστε ἄμεσως σηκώνεται ἢ γροθιά—οὐδεὶς σωφρονῶν δύναται ποτε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἄνθρωπος γράφων προχείρως ἐν ἐπιστολαῖς γλώσσᾳ τινᾷ δὲν διανοεῖται οὐδὲ ἐκφράζει τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτῃ». Κι ἂν ἐσεῖς παρατηρήσετε ἀκόμη, ὅτ τὰ μόνον στοιχεῖα τῆς καθαρεύουσας ποὺ βρίσκονται στὸ γράμμα—«ἐκ» μὲ γενική «ἐν» μὲ δοτική, «εἰς» κ.τ.λ. ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ εἶτανε λούστρος, ποτὲ βέβαια μιλώντας δὲν τὰ μεταχειρίστηκε—«ἐν Ἀμερικῇ, εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν σας» — ὅτι λοιπὸν τὸ γράμμα δὲν μπορεῖ νὰ ποδείξῃ ἂν ἐκφράζει τὰ διανοήματα τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ γλώσσῃ» ὁ κ. Σκιας θὰ φωνάζει τὸν Πάουλ, τὸν Οὐίτνεϋ, τίς παροιμίες τοῦ Πολίτη, τὴν «ἰδίαν πείραν» τὴν ἀμαρτυρίαν αὐτοῦ

τοῦ Ψυχάρη καὶ θὰ σὰς ἀποδείξῃ «τρανώς» πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «καταληπτὴ, ἀγαπητὴ οἰκεία εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν», «διαλεκτὸς τῆς ἑλληνικῆς καὶ δὴ ἡ ἐπικρατεστέρᾳ». Ἐνρίζω τὸ φύλλο — καὶ βλέπω νὰ τάποδεῖχνει, νὰ ξαναγράφῃ· δηλ. τὴν ἀποδείξει γιὰτὶ τὴν ἔχει καὶ στὸ πρῶτο βιβλίον νὰ τάποδεῖχνει μὲ κάποιο «δημιῶδες ἄσμα Χριστὸς γεννᾶται σήμερον ὑπερ ἄδουσιν ἐν ταῖς οἰκίαις οἱ παῖδες κατὰ τὰ Χριστογεννᾶ». Καὶ γιὰ τὸ ἄσμα αὐτὸ, εἶχε πεῖ στὴν κρίση τοῦ ἐπικριτῆ, εἰπὲ πρὸς τὸν κ. Σκιας καὶ γιὰ τὸ γράμμα. Τί λέει τώρα ὁ κ. Σκιας; «Διὰ τὸ ἀξιοθαύμαστο εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἐπικριτοῦ ὅτι τὸ γνωστότατον ἐν τῇ καθαρεύουσῃ κατὰ τὸ πλεῖστον γεγραμμένον ἄσμα δὲν ἀποδεικνύει ἐξοικειωσίν τινα (σύντινα, βέβαια) τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν καθαρεύουσαν, ἀλλ' εἶναι ὅμοιον πρὸς τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ψαλλόμενα ἄσματα τὰ συντεταγμένα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ. Ἀλλ' ὅμως, τὸ ὑπὸ τῶν παιδῶν ἄδόμενον ἄσμα τοῦτο δὲν εἶναι ἐκκλησιαστικὸν οὐδὲ διατάχθῃ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' εἶναι αὐτόχρημα δημοῦδες, μόνον τὴν ὑπόθεσιν ἔχον ἱερὰν καὶ οὐδὲν ἄλλο· ἡδύνατο δὲ κάλλιστα νὰ εἶχε γραφῇ καὶ ἐν δημοῦδῃ γλώσσῃ, ὡς ἔχουσι γραφῇ ἄλλα ὅμοια» (σελ. 22). Ἄν χρεὸς ἐκείνου ποὺ γράφει μιὰ κρίση, ἔστω κι ἂν περιγράφει μόνον μιὰ σκιαμαχίαν, εἶναι νὰ φανερώνῃ καὶ τὰ σωστά ὅσα βρίσκει στὸ ἔργο ποὺ κρίνει καὶ τὰ ἄλλα, πρέπει νὰ μὴν τὸ κρύψῃ, καὶ μὲ χαρὰ τὸ φωνάζῃ, πῶς ἡ τελευταία παρατήρησις τοῦ κ. Σκιας ὅτι «τὸ ἄσμα τοῦτο ἡδύνατο κάλλιστα νὰ εἶχε γραφῇ καὶ ἐν δημοῦδῃ γλώσσῃ» εἶναι πολὺ σωστή. Λυπούμαι ποὺ δὲν μπορῶ νὰ πῶ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τίς ἄλλες. Τὸ «ἄσμα» αὐτὸ «ἱερὰν» δὲν ἔχει μόνον τὴν ὑπόθεσιν. Οἱ πιότερες φράσεις του εἶναι συγκολλημέναι ἀπὸ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα — ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει, ὁ ποιητὴς τῶν αὐρανῶν, ἐν τῇ σπηλαίᾳ τίκεται, ἐν φάτνῃ τῶν ἀλόγων κ.τ.λ. Ἔτσι θὰ πῇ καὶ ὁ «θαυμασμὸς» τοῦ κ. Σκιας γιὰ τὸν ἀξιοθαύμαστον ἰσχυρισμὸν τοῦ ἐπικριτοῦ. Ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Σκιας—γιὰτὶ νὰ μὴν ἐξακολουθῇ; Ἡ ὑπαρξὶς λοιπὸν τοιοῦτου ἄσματος ἀποδεικνύει τρανώς ὅτι ἡ καθαρεύουσα εἶναι εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀγαπητὴ καὶ οἰκεία». Τὸ πρῶτο, μπορῶ νὰ τοῦ τὸ χάρισω· ἄλλως τε δὲ δυσκολεύομαι νὰ τὸ παραδεχθῶ. Ἀγαπητὴ, καὶ σεβαστὴ μάλιστα, ἀφοῦ πιστεύει ὁ λαὸς πῶς εἶναι σημάδι παιδείας κ' εὐγένειας τοῦ εἶναι μάλιστα τόσο πῶς ἀγαπητὴ καὶ τόσο πῶς σεβαστὴ, ὅσο λιγώτερο τὴν καταλαβαίνει. Μήπως καὶ στοὺς ἀπαιδεμένους δὲν εἶναι τὸ ἴδιο

ἡ ἀρχαία; Ὁ μακρῶς ὁ λαὸς νομίζει πῶς θὰ δεῖξῃ ἐξευγενισμό καὶ μόρφωσιν ἂν μπορῇ νὰ μιλήσῃ καθαρεύουσα—κ' ἐμεῖς οἱ «πεπαιδευμένοι» δὲν πιστεύουμε πῶς θὰ γίνουμε Ἕλληνες ἀρχαῖοι, ἂν κατορθώσουμε νὰ μιλήσουμε τὴ γλώσσα τῶν προγόνων; Ἀπὸ τὴν ἀνοησίαν μας αὐτὴ δὲ βασταεῖ ὅλο τὸ γλωσσικὸ ζήτημα;—Εἶναι, γράφει ὁ κ. Σκιας, καὶ «οἰκεία». «Εὐφραμεῖ» θὰ τὰπαντοῦσε Ἐυριπίδης ποὺ εἶτανε κιόλας στὴν ἐποχὴ τοῦ ἐπαναστάτης καὶ αὐτὸς στὴ γλώσσᾳ. (Βερναρδάκης—Ἐυριπίδου Φοῖνισσαι, σελ. 197.). Καὶ καλὰ ἔκαμε ὁ Ἐυριπίδης καὶ μας θυμήθηκε. Στὴ σελ. 15 γράφει ὁ κ. Σκιας ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ὑπῆρχον κατὰ διαλέκτους, διαφορὰ τυπικοῦ περισσώτεροι τῶν διακρινουσῶν τὴν καθαρεύουσαν ἀπὸ τῆς δημοῦδος. Καὶ ἐν αὐτῇ μόνῃ τῇ γραπτῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ πολλὰς παρατηροῦνται παραλλαγὰς οὐδόλως ἀσήμαντοι. Ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς εἶπεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν διγλωσσοὶ ἢ πολὺγλωσσοι· οὐδὲ γλωσσικὸν ζήτημα ἐγεννήθη τότε· διότι δὲν ὑπῆρχε γλωσσολογία καὶ ἐπομένως οὐδὲ ψευδογλωσσολογία—ἡ ἀπαραίτητη σκία. Φυσικὰ γὰρ τοὺς ἀρχαίους κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ πεῖ πῶς εἶτανε διγλωσσοί, ἀφοῦ δὲ φροντίσανε οἱ ἀστέχιστα νὰ παραγγείλουν καὶ δευτέρη γλώσσα—τὴ γιοιρὶ φορεσιά. Καὶ ζήτημα γλωσσικὸν δὲ γεννήθηκε τότε— καθὼς φαίνεται ὅχι γιὰτὶ δὲ βρέθηκαν οἱ ἐπαναστατικοί, ἀφοῦ τότε οὐκ ἔσταθη ὁ Ἐυριπίδης, ἀλλὰ λοιπὸν γιὰτὶ δὲ θὰ εἶχαν οἱ τότε Ἀθηναῖοι τὴ γνώσιν καὶ τοὺς δασκάλους τῶν τωρινῶν. Καταλαβαίνετε; Λέγαμε λοιπὸν πῶς ἡ καθαρεύουσα εἶναι «εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν οἰκεία»—τότε, δηλ. ὁ κ. Σκιας. Τὸ κατὰ λαὸν, λέει, ἀπὸ τὸ «δημιῶδες» ἄσμα τῶν Χριστογεννῶν. Καὶ φυσικὰ, ἀπ' τὰ «οἰκεία» τῆς καθαρεύουσας θὰ εἶναι ὅσα βρίσκονται στὸ ἄσμα αὐτό, ἡ «ἐκ» μὲ δοτική, κατὶ ἄλλα, ἀφοῦ δὲ εἶναι αὐτὰ ποὺ μαρτυροῦσαν γιὰ τὴν καθαρεύουσαν ὁλόκληρη—πῶς εἶναι οἰκεία. (Καθαρεύουσα ὁλόκληρη εἶναι «σχῆμα ὀξύμωρον». Ἡ καθαρεύουσα εἶναι μισή—καλὴ γιὰ τὰ μισὰ μυαλά). Εἶναι καὶ κατὶ ποὺ δὲ βρίσκει ἀρετὴ καὶ θάκουσε βέβαια πολλὰς φορὲς ὁ κ. Σκιας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ νὰ μεταχειρίζονται—καὶ μὲ κάποιαν εὐκολίαν—τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς καθαρεύουσας—ἀφοῦ εἶναι οἰκεία. Ἐγώ, κ' ἐμεῖς, τί νὰ σὰς πῶ; γιὰ τὰ ἄλλα δὲν ξέρω—πόσο εἶναι οἰκεία. Ὅσο γιὰ τὴν «ἐκ» μὲ δοτικὴν πιστεύω ἀδίσταχτα πῶς στοὺς «πεπαιδευμένους» τουλάχιστο εἶναι πολὺ οἰκεία—ἀρχίζω, βλέπετε, νὰ δέχομαι τίς θεωρίες τοῦ κ. Σκιας—τόσα οἰκεία, ὥστε νὰ διαβάξωμε συ-

σαν κανὰ Νομάρχη.

Ἀπὸ ὅλο εἶταν τέχνασμα τοῦ ἀρχηγοῦ, γιὰ νὰ κάνει ρεκλάμα στὴν πολιτεία, πῶς ἐπικρατοῦ κλέφτες. Γραφτό μου εἶταν καὶ τοῦτο.

Καὶ συλλογιόμουν τότες ἔτσι δά: Ἔπρεπε στοὺς κλέφτες κ' οἱ κλέφτες μὲ κανακέψανε μὲ τὴ μεγαλύτερη ἐθγένειαν, κι ὅμως ἐγὼ κλέφτης δὲν εἶμαι. Κι ἀφοῖ ποὺ ναι βλαμμένοι γιὰ νὰ προφυλάγουν τὴν ἡσυχίαν τῶν τιμιῶν ἀνθρώπων μὲ σκεντζέβουν ἔτσι κι ὅμως ἀφοῖ κλέφτες δὲν εἶναι· ὦ τὴν ἀνάποδη τὴν κρινωτιά, καλὰ τὰ λέγει καὶ ὁ Καπετάν Ἀναστάσιος.

Τ' ἀμάξι ἐτρεχε σὺν ἀστραπῇ καὶ σὲ λίγο φτάσαμε στὴν Σαλονίκῃς τὰ προθυρά. Ἡ μυρωδιὰ τῆς καπνῆλας καὶ τῆς τσιρονῆλας μὲ πῆρε ἀπ' τὴ μύτη καὶ μιὰ ζέστα! ἀνυποφρετῇ.

Ἀνοίχανε τίς πόρτες τοῦ Κανλῆ-κουλὲ καὶ τ' ἀμάξι τράβηξε ἴσια μεσ' στὴν ἀβλή του. Ἐκεῖ μὲ βγάλανε, μὲ λύσανε καὶ μ' ἀφῆσαν ν' ἀνακατωθῶ μὲ τοὺς ἄλλους, ποὺ εἶτανε γεμάτ' ἡ ἀβλή ἀπὸ προφυλακισμένους. Σὰ βγήκε ὅζω τ' ἀμάξι, ποὺ μ' ἔφερε, καὶ κλείσανε πάλι οἱ πόρτες μὲ περιτριγύρισαν ὅλοι κείνοι οἱ δυστυχισμένοι καὶ μὲ παρατηροῦσαν μὲ περιέργεια. Τὰ ἴδια τοὺς παρατηροῦσα κ' ἐγώ καὶ καὶ ποὺ τοὺς ἔβλεπα ἕνα ἕνα, γνώρισα κάποιον

μ' ἀπορία. Ἐναν ὑπάλληλο τοῦ σιδηροδρόμου ποὺ χαμὲ γνωρίστικ' ἄλλοτε ὅζω.

— Κύριε Δημητράκη Λεμονιδῆ, τοῦ λέγω, εἰσεῖς ἐδῶ;

— Μπα, καὶ τοῦ λόγου σας;

— Καθὼς βλέπετε, φίλε μου.

— Πῶς εἶσαι;

— Μὴν τὰ ρωτᾷς! ἔτσι κ' ἔτσι· καὶ μὲ δύο τρία λόγια τοῦ εἶπα, ὅσα ἔπρεπε νὰ τοῦ πῶ.

— Μ' ἀπὸ εἶναι ἀλάκρη Ὀδύσεια, ἀδερφέ!

— Ναί· μὲ τὴ διαφορά πῶς εἶν' ἀπὸ στεριάς Ὀδύσεια. Καὶ εἰς πῶς ἐδῶ;

— Ἐμένα, φίλε μου, μαζί μ' ὅλους ἀφρονόους ποὺ βλέπετε ἐδῶ, μὰς ἔχουνε φυλακισμένους ἐξ αἰτίας τῆς φωτιάς. Ὑπάρχουνε, λέει, ὑποψίες γιὰ τὸν καθένα μας, πῶς ἐμεῖς εἶμαστε τάχα ποὺ βάλαμε τὴ φωτιά καὶ νὰ διοῦμε, πῶς θὰ ξεκαθριστεῖ ἡ ὑπόθεσις.

— Μὰ γιὰ σὰς, πῶς μιὰ τέτοια ὑπόψια;

— Νὰ σοῦ πῶ, φίλε μου, ἡ φωτιά βγήκε ἀπ' τὸ σπίτι τῆς πρὶν ἀρραβωνιαστικῆς μου, κ' ἐπειδὴς λίγον καιρὸ προτύτερα εἶχαμε χωριστεῖ, ὑπεψιαστήκαμε, πῶς ἐγὼ γιὰ νὰ ξεδικιωθῶ ἔβαλα τὴ φωτιά.

— Καὶ τώρα;

— Τώρα ὅ,τι γίνετ' στὴν τύχη.

Ἔβαλα μὲ τὸ νοῦ μου, πῶς ἀφτός, ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος νὰ βρίσκεται τώρα φυλακὴ πολὺ καλὰ μπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴ φωτιά καὶ κατὰ-τρεψὲ τόσο κόσμον, καὶ τότε σιγάθηναι. Μὰ καὶ μέσα, ποὺ δὲν εἶχα κανέναν ἄλλον νὰ συνεννοθῶ, δὲν εἶταν ἀνάγκη νὰ τοῦ τ' ἀποδείξω. Καὶ καλὰ ἔκανα, γιὰτὶ ἀφτός, μὲ συβούλεψε τί ἔπρεπε νὰ κάνω.

Ἄκουε, μὲν λέει, τί νὰ κάνεις. Πιάσε καὶ γράψε σ' ἕνα χαρτί σύντομα σύντομα τὰ χαλίκια σου στὸ διαφεντὴ σας, κ' ἔλα ν' ἀνεβῶμε ἀπάνου. Ἀπὸ καὶ θὰ βλέπουμε κατὰ τὸ δρόμο δὲν εἶναι βολετὸ νὰ μὴν περάσει κανένας γιωστὸς ἡ δικός μου ἡ δικός σου. Τοῦ τὸ ρίχνουμε λοιπὸν μὲ τὰ παρχαλίκια νὰ τὰ πᾶει στὸ διαφεντὴ σας, κ' ἐκεῖνος σας κάνει τὰ καλά του νὰρτε νὰ σὲ πᾶει ἀπὸ δῶ.

— Καλὰ λέει· τοῦ λέω.

Καὶ στὴν ὥρᾳ ἔβγαλα ἀπ' τὴν τσέπη μου ἕνα χαρτί καὶ ἕνα μολύβι κ' ἔγραψα πεντεξὶ λόγια, καθὼς ἔπρεπε, στὸ διαφεντὴ καὶ τὸ διασὰ σὲ μὲν ἀκρὴ τοῦ μαντηλιοῦ μου, κ' ἔδωσα στὴν ἄλλη τσέπη τοῦ μαντηλιοῦ τὴ σουγιά μου γιὰ νὰ βαρύνει, ἐπειδὴς πέτρα ἐκεῖ μέσα δὲ βρισκόντανε.

Ἦταν μὲ πῆρ' ὁ Λεμονιδῆς κι ἀρχινῆσαμε ν' ἀνεβαίνουμε ἀπάνου στὸν Κουλά· ἡ σκάλα εἶταν κυκλικὴ καὶ τριγυρίζαμε ἀναβαίνοντας. Σὲ κάθε λίγα

χνά στις ἐφημερίδες φράζει ἀνὰ πρῶτον αὐτὴ καὶ τὰδες ἐπανερχόμενος ἐν τῇ αἰνίξει. Εἶναι, ὡς βλέπετε, ὑπερβολικὰ οἰκία, πρὸς οἰκίαν παρ' ὅτι στοὺς ἰδίους τοὺς ἀρχαίους, τὸς οὐκ αἰεὶ ὥστε νὰ οἰκισθῇ αὐτὴ ἡ ἰδία ἔχοντο « πρὸς τὴν οἰκίαν ἐννοίαν τῆς ἐν τόπῳ στάσεως » ἀλλὰ καὶ « πρὸς τὴν μὴ οἰκίαν τῆς ἐν τόπῳ κινήσεως ». Τέτοιαι « οἰκιστικὰ » ἀποτελέσματα εἶναι καὶ τὸ περίφημον ἐκεῖνο « σῶζον τον » ποὺ εἶχε γράψει κάποιος « πεπαιδευμένος », καὶ ἀπὸ τοὺς καλοὺς, τῆς περασμένης γενεᾶς, εἶναι καὶ κάτι ἀδιάκριτες ὑποταχτικαὶ ποῦτυχε « ἀπαντήσω καποτε στή « Γεωλογία » τοῦ κ. Μητσόπουλου : « κατὰ πρῶτον λόγον ἐνεργεῖ τὸ βάρος τῶν πετρωμάτων, ἅπανα ἀνωθῶν » (Τομ. Α' σελ. 365), « πανταχοῦ λοιπόν οἱ αὐτοὶ νόμοι ἐπικρατοῦσι » (Τομ. Α' σελ. 221), καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα. Ὁ κ. Σκιας εἶχε τὴν πρόνοιαν στὴ σελ. 20 γιὰ νὰ μὴ προφυλάξει ἀπὸ τὸ « πονηρὸν πνεῦμα » τῆς ψευδογλωσσολογίας νὰ γράφει ὅτι « βεβαίως κατὰ τὴν μετάδοσιν τῆς καθαρουργίας εἰς ἀνθρώπους ἀπαιδεύτους καὶ ἐξ ἀπαιδευτῶν γεννηθέντας συμβαίνει ἡ ἐνίοτε — καὶ εἶναι ἀναπόφευκτοι — διασπορά αὐτῆς, ὡς τὴν ἐφημερίδα κ.τ.λ. ». Αὐτὰ φυσικὰ δὲν ἔχουν σχέση καμιά μὲ τὰ παραπάνω. Γι' αὐτὸ μάλιστα τὰναφέρνω τώρα, μήπως καὶ γελᾷται καὶ εἰς καὶ νομίσαι πὺς ἔχουν καὶ πιστέφει πὺς δὲν εἶναι σπουδαία ὅσα λέει ἐδῶ ὁ κ. Σκιας. « Ἐδῶ, καθὼς βλέπετε, ὁ λόγος γι' ἀπαιδευτούς » ἐκεῖ γιὰ « πεπαιδευμένους ». Ἐδῶ « διασπορά ἐξ ἀρχαίων » ἐκεῖ « μεγάλη οἰκειότης ». Ποιὸς εἶναι κώλας ἂν οἱ ἄνθρωποι μ' αὐτὰ δὲ νομίζουν ὅτι θὰ ἐξασφαλίσουν τὴ « βασιλείαν τῆς ἀρχαίας » ἀπάνω κατω-σάν τὸν Ἰσρίνην, ποὺ αὐνοῦχισεν ἑαυτὸν » ὁ Θεόσεφρος γὰρ νὰ ἔχει σίγουρη τὴ « βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ».

« Ἀς γυρίσουμε στὸ « οἰκία » — καὶ ἄς πᾶμε παρακάτω. Ὁ κ. Σκιας, βλέπετε, δὲ σταματᾷ ἐκεῖ — γιὰτὶ νὰ σταματᾷ; κατ' ἄρχην εἶναι. « Ὡς ἐκ τούτου μάλιστα (τῆς μεγάλης οἰκειότητος) συνέβη πολλὰ ρητὰ τῆς Γραφῆς καὶ τινὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων νὰ καταπνήσῃσι δηλώδεις παροιμίαι (π. χ. αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν. — ἄλλα καὶ λαλούμενα καὶ ἄλλα τὰ νοούμενα — ἀφένται σοι αἱ ἁμαρτίαι). Θὰ ἦτο ποτε δυνατόν τοῦτο ἂν τὰ ἀρχαῖα γλωσσικά στοιχεῖα ἦσαν νεκρά καὶ ἀπρόσιτα εἰς τὸν λαόν; ». Αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν τέτοια πράγματα σήμερον ἐξόν

πρὸς ἂν ἄλλα τὰ λαλούμενα καὶ ἄλλα τὰ νοούμενα, εἰδμεν δὲν ἀφένται τέτοιαι ἁμαρτίαι. Ὁ κ. Σκιας ἐνοσταλγῇ, φαίνεται, ἐποχὲς περασμένες ἐποχὲς γλωσσολογικῆς « sanctae simplicitatis » ὅπου εἶχανε πέραση ἐπιχειρήματα τέτοια. Ἡ νοσταλγία τοῦ σεβαστοῦ. Ὅσοι ἀπὸ μᾶς σὲ στιγμὴς αἰσθηματικῆς δὲ νοσταλγῇ τὸ μεσαιῶνα, τὴν Ποιητικὴν πατρίδα ἐποχὴν, μὲ τὰ πάθη τὰ γιγαντήνια, τὰ περιβάλλοντα αἰσθηματικά, τὴν ἀναμμένη φαντασίαν, — τὴ « σχολαστικὴν » φιλοσοφίαν καὶ τὴν αἰετὴν ἐξέτασιν; Κ' εἶναι ἀρετὰ ντιλετταντική ἡ νοσταλγία τοῦ κ. Σκιας — ἓνας λόγος παραπάνω γιὰ νὰ δικαιωθῇ ἀπὸ μᾶς « τοὺς ντιλετταντῆδες τῆς γλωσσολογίας » (σελ. 5). « Ὅ,τι καὶ νῆναι, μ' αὐτὴ κερδίζει τὸ βιβλίον — μὴ μόνον μ' αὐτὴ — καὶ κάποια παρδαλὴ θεωρία, σὺν ἀποκρίστικῇ φρεσίν, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶς βλέπουμε τὰ ὀνόματα καὶ διαβάλλουμε γνώμες τοῦ Πάουλ καὶ τοῦ Πίντνυ « δοκιμαστικῶν γλωσσολόγων » ἐνῶ ἀπὸ τῆς ἄλλης μαθαίνουμε ὅτι ἀρχαῖοι τύποι συναποθνήσκουσι μὲ τὸν κόσμον ποὺ τοὺς ἔφερε καὶ τοὺς κρατοῦσε στὴ ζωὴ, μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ σωθήκανε σὲ μερικὰ ρητὰ — ρητὰ ὅχι νεόπλαστα φράσεις παλαιῆς τοῦ κόσμου ἐκεῖνου — δὲν εἶναι νεκροὶ, ἀδιάφοροι ἂν εἶναι ντροπὴ νὰ τὰ συζητῇ κανεὶς αὐτὰ, ἀδιάφοροι. Θέλω νὰ πῶ, ἂν δὲν ἔχουνε μεσ' ἐστὴν ψυχὴν καμιά γνωριμία, σχέση ἀπολύτως καμιά μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ γλωσσικοῦ μᾶς ὁργανισμοῦ — ἂν δὲν ἔχουνε θέση στὸ γραμματικὸ σκελετὸ τῆς γλώσσας μᾶς — ἂν εἶναι γιὰ τὸ λαὸ τύποι ὅλους διόλου ἄδικοι. Μπορεῖ νὰ ρωτῇται ὁ κ. Σκιας — στὴ μέθοδον τουλάχιστον τῆς ἐρευνᾶς τοῦ σὰ νὰ κρύβεται ἓνα τέτοιο ρώτημα — πὺς θὰ τὰ ἐξηγήσουμε αὐτὰ; ἀρχαῖες φράσεις νὰ εἶναι ρητὰ τωρινά, καὶ ἄλλα τέτοια φαινόμενα; Ἡ ἐξήγησις βέβαια δὲν εἶναι δύσκολη, μάλιστα ὅταν τὰ ρητὰ εἶναι παρμένα ἀπ' τὴ Γραφή. Εὐκόλῃ ὅμως εἴτε δύσκολῃ, εἴτε γιὰ τὴν ὥρα ὅλους διόλου ἄγνωστη, ποῦ ἀκούσθηκε ποτὲ, γιὰ νὰ κατορθώσῃ κανεὶς νὰ ἐξηγήσῃ ἓνα φαινόμενον, νὰναίρῃ ἢ νὰ παραμορφώσῃ τὴν ἐμπειρίαν; Ὡς τόσο αὐτὴ εἶναι ἡ ταχτική μέθοδος τοῦ κ. Σκιας, γόνιμη πολὺ σὲ θεωρίας ποὺ τὸ μόνον τοῦς προτέρημα εἶναι, φοβούμεναι, ἡ πρωτοτυπία.

(ἀκολουθεῖ).

ΣΥΓΓΡΟΥΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ' ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10. — Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸν ἀρ. 20.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο ἀρ. 20

ΠΡΟΫΛΕΤΑΙ: Στὰ κίσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργίου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τριχιδόδρομου (Ὁφθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια) στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια), στὸ βιβλιοπωλεῖο « Ἑστίας » Γ. Κολάου. Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Ξηροῦ. ὁδ. Βουβουλίνης ἀρ. 1, σιμὰ ἐπὶ τὴν Τρούμπα. Ἡ συνδρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

Ν Α

δοῦμε τώρα τί καλὸ θὰ βρεῖ ἀπὸ τὸ κοινοβουλευτικὸ ἡμέρωμα ποὺ μὲ τόσο καμάρι ὁ κ. Ράλλης μᾶς τὸ τεύλασε στὴν τελευταία συνεδρίαση τῆς Βουλῆς. Πρέπει ὅμως πρῶτα καὶ ἀρχῆς νὰ παραδεχτοῦμε πὺς πάντα ἔτσι θὰ φέρονται ἀναμεταξύ τους οἱ πολιτικοὶ μᾶς ἀρχηγοὶ καὶ πὺς δὲ θὰ κάνει ἀπιστίαν ὁ Ράλλης, — ἴσα μ' αὐτοῦ ἐξῆναι στὰ πράματα ὁ Θεοτόκης — θέλομε δηλ. νὰ ποῦμε πὺς ὁ κ. Ράλλης θὰ ξεχάσῃ μὴ γιὰ πάντα πὺς ἐκπορεύεται filioque, καὶ καὶ τὸ ὅτι Ντελ γιὰ ν-ν η, καὶ δὲ θὰ ζητήσῃ νάντιπολετεύεται τὸ Ὑπουργεῖον μὲ τὰ δημοκρατικὰ μέσα ποὺ μὲ

εἶχε καὶ ἀπὸ μιᾶς σιδερένιας πόρτας στὸν τοίχον γερὰ κλειδωμένη. Εἶταν ἀφ' οὗτο καλλιὰ φύλακισμένον. Σὲ καθέν' ἀπ' ἀφ' οὗτο εἴτανε θυμμένη καὶ ἀπὸ μιᾶς ζουντανῆς ψυχῆς. Κακοῦργοι, σοὺ λέει ὁ ἄλλος, καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθοῦν. Τότες συλλογίστηκαν πὺς ἓνα βῆμα ἀκόμα καὶ πολὺ ὁμωρὰ μποροῦσα νὰ πηδῇξω σ' ἓνα τέτοιο καλλι καὶ ὕστερον ἀντίο μὰ στέλλω καὶ ἐφρίξα καὶ ἀνατρίχασα μιᾶς δρασκελίδας λιπὸ μὲ χωρίζε μόνον ἀπὸ καίνον τὸ ζουντανὸ θάνατον. Τέλος βγήκαμε ἀπάνου ἀπάνου στὴν κορφή τοῦ πύργου. μὰ τὰ γόνατά μου εἶχανε κοπῇ ἀπ' τὴν κούρασιν. τέτοιο ἀνέβασμα δὲν ἔκανα ποτὲ στὴ ζήσιν μου.

Τὸ βλέμμα μου ἔπεσε πάνου στὴν πολιτείαν. τί φοβερὴ καταστροφὴ εἴταν ἐκεῖνη! ἡ μισὴ κοντὰ τὴ Σαλονικὴ εἴτανε καμένη καὶ καπνίζ' ἀκόμα, καὶ βρωμοῦσε καὶ ὁ ἀγέρας, ποὺ μᾶς ἄγγιζε τὰ πρόσωπα, μᾶς ἔκαιγε. Εἶχα τὸ μάτι μου καρφωμένον κάτου στὸ δρόμον, μὴν περᾶσαι κανεὶς γνωστός καὶ μοὺ ξεφύγει. Ἀξάφω μὲσ' τὸ πλῆθος π' ἀνεδοκατιθεῖναι ξάνοιζα ἓνα μὲ τὴ φρεσὶν τοῦ σκολεῖου μᾶς, ποὺ ρχούντανε κατὰ τὸν πύργον. Κάρφωσα πάνου τοῦ τὰ μάτια μου, μὴν τόνε χάσω, καὶ ἄμα ἦρθε κοντὰ, εἶδα πὺς εἴτανε ὁ Νίκος ὁ Ὁρφανίδης συνταξιώτης μου Σαλονικὴς καὶ τοῦ φώναξα μὲ λαχτῆρα: Ὁρφανίδη, Ὁρφανίδη!

Σὰ γύρισ' ἀπάνου καὶ μ' εἶδε, ἔκανε τὸ σταθερὸ του.

— Τί γυρᾷς ἐσὺ ἀφ' οὗτο, μωρ' ἀδερφέ;

— Μὴν τὰ ρωτᾷς, Νίκο μου, « ἡ κακία ἡ ὥρα ἀπ' τὰ κεραμίδια κατεβαίνει ». Πάρ' ἀφ' οὗτο καὶ θὰ μάθεις: δὲς το τοῦ διαφιντῆ καὶ πὺς πὺς μ' εἶδες ἐδῶ πάνου νὰ κάνει ὅ,τι θὰ κάνει νὰ μὲ γλυτώσει. Κι ἀφ' οὗτο λέγοντας τοῦ ῥιζα τὸ μαντήλι μὲ τὸ χαρτί. Ὁ καημένος ἄς εἶναι καλὰ, τ' ἀρπαξ' ἀμέσως, τ' ἀνοίξει καὶ τραβήχτηκε σὲ μιὰν ἀκρὴν καὶ τὸ διαβάσει. Κι ἄμα καταλαβὲ τί τρέχει, γύρισ' ἀπάνου καὶ μ' εἶδε χαμογελώντας. Καὶ κάμνοντάς μου χαιρετισμὸ μὲ τὸ χέρι στὸ κεφάλι μου φώναξε,

— Θάρρος, θάρρος! ἐγὼ θὰ σοὺ τὰ σιᾶω ἀμέσως, μὴ σὲ μέλει. Κ' ἔτρεξε κατὰ τὴν πολιτείαν. Τότες μόνον ἦρθε σὸ νοῦ μου νὰ δῶ τὸ σκολεῖόν μᾶς. Γυρίζω, τί νὰ δῶ; Μήτε σκολεῖόν, μήτ' Ἑκκλησίαν, μήτε Μητρόπολιν, μήτε προξενεῖον! Καὶ θυμήθηκα τότες τοῦ ληστῆ τὰ λόγια: « ἓνας ἀγέρας, μιᾶς φωτιάς, ἓνας σεισμὸς τὰ κάνει γῆς! ». Γῆς μονάχῃ καὶ συντρίμια, ποὺ καπνίζανε, ἔδωκες τώρα ἐκεῖ, ποὺ ἄλλοιτες ὑψώνουνταν τόσα μεγαλόπρεπα χτίρια. Ἀς εἶναι δά.

Ἡ προθυμία τοῦ συνταξιώτη μου μοὺ δῶκε πολὺ θάρρος: μοὺ καμνε κουράγιον καὶ ὁ Λεμανίδης.

Τώρα πλὴν μὲν ἔσυχος, ἄθροιο θὰ εἶσαι λέρταρος. Γυρίσαμε ὕστερον ἀπ' τὸ πεινὸ μέρος τοῦ πύργου καὶ εἶδα τὴ θάλασσαν τὴν ἀτράχυν τὸν Θερμαϊκὸν ν' ἀπλώνεται μπροστὰ μου ἀπέραντη, πρασινογάλανη. Ὁ ἥλιος ἤθελε καμιά ὥρ' ἀκόμα νὰ βουτήξῃ στὴ δύση πέρα, καὶ καθρεφτίζούντανε μὲς τὴ θάλασσαν, καὶ τὴν ἔκανε ἀργυρόχρυσον κατὰ κείνο τὸ μέρος. Καὶ βύθιζα τὸ βλέμμα μου μὲσ' ἐπὶ τὸ πέλας, καὶ λησμοῦσα τὴ θέσιν μου. Καὶ ρουφούσα μ' ὅλην μου τὴ δύναμιν τὸν καθάριον τὸν ἀγέρα τῆς θάλασσας ποὺ καθόλου δὲν ἔμοιαζε μὲ τὸν ἄλλο τὸ ζεστό τῆς πολιτείας.

Ἀφοῦ κάμποσιν ὥρα ξεχάστηκα μὲ τίς καλλονὲς τῆς φύσης, ποὺ παντοῦ καὶ πάντα εἰν' ἀτράχυντες, ὁ σύντροφός μου σὰ ὕστερον μ' ἓνα πεζότατο « Πᾶμε κάτου » μοὺ θυμισε τὴ θέσιν μου, καὶ ἀρχινήσαμε νὰ κατεβαίνουμε. Κεῖνη τὴν ὥρα μὲσ' ἐπὶ τὴν ἀβλήν εἴταν ἓνας φύλακας μ' ἓνα πανερί καὶ μοῖραζε ἀπὸ ἓνα τέκτρο ψωμί στὸν καθέναν ἐδῶκε καὶ σὲ μᾶς τὸ μερίδιόν μᾶς, τὸ ταῖνι ποὺ λένε τούρκικα.

Τριάντα ὥρες εἶχα νὰ βάλω βούκλα στὸ στόμα μου καὶ καταβρόχτισα κείνο τὸ κομμάτι τῆς κουρας μάνας σὺν παντεσπάνι. Ὦντας νύχτωσε, ἀνάψανε μιᾶς λάμπας μὲ σπασμένο καὶ καπνισμένο γυαλί, μὲσ' ὅ,τι φανέρι μὲ τὰ τζάμια τοῦ ἀπλута, δὲν ξέρω

τόση μαστοριά μεταχειρίζονταν ὁ μακαρίτης σύμμαχός του.

Ἄς ποῦμε τώρα πὼς αὐτὰ τὰ μέσα ξεχάστηκαν καὶ πὼς τὸ κοινοβουλευτικὸ ἡμέρωμα εἶναι ἀληθινὸ καὶ αἰώνιο μονάχ' αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸ νὰλλάξει ὁλωσδιόλου τὰ πράματα καὶ νὰ μᾶς μπάσῃ σὲ καινούρια ἐθνικὴ ζωὴ. Μὴν τὸ κρίνετε αὐτὸ ὑπερβολή; εἶναι φυσικώτατο. Σκεφτεῖτε ποῖο μᾶς ἔφερε σὶὰ σημερινὰ χάλια καὶ θὰ βρεῖτε σὶὴ στιγμὴ καὶ ποῖο θὰ μᾶς τραβήξει ἀπ' αὐτά. Ὁ τ ρ ω σ α ς καὶ ἰ α σ ε τ α ι, λέγανε οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ Βουλὴ λοιπὸν ποῦ μᾶς γρόμωσε πληγὰς, ἡ Βουλὴ καὶ θὰ μᾶς γιαιτρέψει.

Κατὰρα αὐτῆς τοῦ Ρωμοῦ, νῆχει ὁδηγὸ στὴ ζωὴ του τὴ Βουλὴ. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ φυσικὸ του, ἡ ἡ πολιτικὴ μόρφωσις ποῦ τοῦ δόσανε, σ' αὐτὴ τὸν σπρώχνει, εἶναι μεγάλη παρηγοριὰ νῆχει γιὰ ὁδηγὸ Βουλὴ εὐγενικὰ, τίμια, πατριωτικὰ, καὶ ὅχι Βουλὴ—ξέρουμε καὶ μεῖς πὼς νὰν τὴν ποῦμε;—νά, σὰν καὶ αὐτὴ ποῦχε ἴσαμε τώρα. Ὅσα βλέπουμε ἡμερὴ Βουλὴ, θὰ γίνουμε ἡμεροὶ καὶ ἐμεῖς, ἡμερες θὰ γίνονται καὶ οἱ ἐκλογές, ἡμερὴ θὰ γίνῃ σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ κοινωνία μας. Κι ὅσα βλέπουμε στὴ Βουλὴ νὰ δουλεύουν τίμια καὶ πατριωτικὰ, προσπαθώντας ὁ Α. ἢ ὁ Β. νὰ πάρει ἢ νὰ κρατηθεῖ στὴν Ἐξουσία ὅχι μὲ ρουσφέτια καὶ μὲ μπαγαποντιές, ἀλλὰ μὲ δουλιὰ καὶ μὲ ἀξιοπρέπεια, τότε θὰ πάψουμε καὶ μεῖς νὰ ζητᾶμε ρουσφέτι, ἀφοῦ θὰ ξέρουμε πὼς δὲ θὰ μᾶς τὸ δώσουνε, καὶ θὰ πάψουμε νὰ ληστεύουμε τὸ δημόσιο ταμεῖο ποῦ ὅλοι σήμερα τὸ τριγυρνᾶμε λαίμαργα σὰν τὰ ὄρνια τὸ ψοφῆμι.

Εἴταν πατριώτης ὁ μακαρίτης ὁ Ντεληγιάννης; κανένας δὲν τὸ ἀρνείται. Εἴταν ἄγριος καὶ ντροπερὸς γιὰ τὴν πατρίδα μας ὁ θάνατός του; ὅλοι τὸ μολογήσαμε. Εἴταν ὅμως καὶ καιρὸς νὰ γλυτώσουμε ἀπὸ τὸν τέτιον πατριωτισμὸ γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ σκεφτοῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας τί θὰπορίουμε πρὶν ἀποβουλιάξουμε.

Πόσα χρόνια, καὶ τὸ στήσανε σ' ἓνα κοντάρι, ποῦ εἴτανε μπηγμένον στὴ μέση τῆς ἀδελφῆς.

Οἱ φυλακισμένοι ἀπλώσανε κατὶ παλιόψαθες κατὰγῆς καὶ ξεπλωθήκανε ἓνας πᾶ στὸν ἄλλον, σὰν τίς πεστωμένες τίς σαρδέλλες. Κάθησα καὶ ἐγὼ πάνου σὲ μιὰ πέτρα καὶ ὁ Λεμονίδης κοντὰ μου.

Ἡ ἀτμοσφαῖρα κίνη τῆς δυστυχίας καὶ τῆς κακομοιρίας εἴτανε πνιγνικὰ, μύριζε ἀθροπῆλας καὶ καπνίλας ἀπὸ πετρόλαδο· παντοῦ βρώμα καὶ δυσωδία. Καὶ μιὰ φαγόρρα πόνιωθα στὸ κορμί μου, μὲ εἰδοποιούσε πὼς ἡ φιλοξενία πέτρα, ποῦ μοῦ χρησίμευε γιὰ κάθισμα, μοῦ φιλοδωροῦσε καὶ ἀπ' τὰ ζουντανά της. Γυρίσα νὰ τὸ πῶ τοῦ γείτονά μου, μὰ τὸν εἶδα, ποῦχε τὸν ἀγκῶνα του ἀκκουμπισμένο στὸ γόνατο καὶ μὲ τὴν παλάμη του ὑποστήριζε τὸ κεφάλι του καὶ κοιμόντανε, γιὰ δρόμο δὲν τόνε νόηλησα, μόνε σηκώθηκα πάνου καὶ ἀρχίνησα νὰ περπατῶ πάνου κάτου καὶ νὰ μετρῶ τίς στιγμὲς, ποῦ φέβγανε σιγὰ σιγὰ σὰν τὴ χελώνα. Καὶ μεσ' τῆς νύχτας τὴν ἡσυχίᾳ μοῦ ταράζανε τὰ νεῖρα τὰ ρουχαλιὰ, καὶ ὁ θόρυβος τῆς ἀναπνίδος τῆς σωριασμένης ἐκείνης ἀθροπίνης μᾶζας.

Γύριζα ψιλὰ τὸ κεφάλι μου γιὰ ν' ἀποφύγω τὴ στενωχωμένη ἐκείνη ἀτμοσφαῖρα καὶ κοιτάζα τ' ἀστέρια σ' ἐκεῖνο τὸ κορμάκι τ' οὐρανοῦ, ποῦ εἴταν

ΔΗΓΟΥΝΤΑΙ

γιὰ τὸ μακαρίτη Γ. Ἰακωβάτο τὸ ἀκόλουθο χαρὰχτηριστικώτατο ἀνέκδοτο, ποῦ ταιριάζει περίφημα καὶ σήμερα.

Εἴταν καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερα, ὁπουργὸς τῶ Ναυτικῶν κάποιος βουλευτὴς, ποῦ καταλαβαίνει ἀπὸ ναυτικὰ ὅσο καὶ ὁ κ. Νώντας. Σηκώνεται λοιπὸν ἓνα πρωὶ ὁ Ἰακωβάτος καὶ πηγαίνει στὸ Ὑπουργεῖο. Ὁ ὁπουργὸς τὸν δέχτηκε μὲ χαρὰ.

— Στοις ὁρισμούς σας, κ. Ἰακωβάτε. Ὁ, τι διατάξετε!

— Ἐνα ρουσφετάκι... Ἐνα μικρὸ ρουσφετάκι...

— Ρουσφέτι λόγου σας; Τόσα χρόνια βουλευτὴς καὶ ποτὲ δὲν πατήσατε στὸ Ὑπουργεῖο!.. Νὰ μᾶς τὸ πείτε μοναχὰ καὶ ἀμέσως θὰ γίνῃ!

— Μὰ εἶναι μεγαλοῦτσικο τὸ ρουσφέτι μου... καὶ δὲν ξέρω ἂν θὰ μπορέσετε...

— Καλέ, δὲ βαριόσαστε... Τίτις μικροπράματα...

— Ἐχω ἓναν περβολάρη... Τίμιο παιδί... Στὴ δουλιὰ πᾶ δὲν τοῦ βγαίνει κανένας... Σὰς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μοῦ τὸν διορίσετε πλοίαρχο στὰ βασιλικά καραβία...

Ὁ ὁπουργὸς ἀρχίνησε νὰ γελᾷ· εἶπε πὼς ὁ Ἰακωβάτος εἴτανε χωρατατζῆς καὶ πῆρε τὰ λόγια του γιὰ χωρατό. Ὁ Ἰακωβάτος ὅμως ἐκκολοῦθησε σοβαρὰ:

— Ἐμπρός, λοιπὸν! Τάποφασίζετε;

— Τί λέτε; Περβολάρης καὶ νὰ γίνῃ καπετάνιος;.. Μὰ καταλαβαίνει καθόλου ἀπὸ ναυτικὰ;

— Τί ἔχει νὰ κάνει; Μήπως καταλαβαίνει ἀπὸ ναυτικὰ τοῦ λόγου σου ποῦγινε ὁπουργὸς τῶ Ναυτικῶν;

ΕΙΧΕ

ἔτοιμο ὁ συγγραφεὺς τὸ βιβλίο του, ἓνα βιβλίο χρησιμώτατο γιὰ μιὰ τάξη ἐργατικῶν ἀνθρώπων ποῦ μάθανε εὐτυχῶς λίγα γραμματάκια, ὅσα τοὺς χρειάζονται γιὰ τὴ δουλιὰ τους. Τὸ βιβλίο του ὁ συγγραφεὺς τὸχε γραμμένο στὴ δημοτικὴ, τὴν ἐθνικὴ μας γλῶσσα, καὶ εἴταν ἔτοιμος νὰν τὸ τυπώσει, ὅτε διέβασε ἓνα κεφάλαιό του σὲ δυὸ τρεῖς ἀπὸ κείνους ποῦ θὰν τάγοράζαν.

Οἱ ἀκροατὲς του ἀντὶ νὰ ἐνθουσιαστοῦν ποῦ τοὺς μάθαινε ἐπιστημονικὰ πράματα δίχως νὰν τοὺς κουράσει καθόλου, τὸ ἐνκντίο θυμώσανε καὶ τοῦ εἶπαν:

πὰν ἀπ' τὸ κεφάλι μου καὶ βυθίζουσιν ὥρες μὲ τὴν ψυχὴ μέσ' τ' ἀπειρο καὶ ἔφερνα στὸ νοῦ μου τίς συνειρμασμένες τίς φιλοσοφίες τοῦ Οὐγκώ, ποῦ τόσο ταιριαζανε τότες μὲ τὴν ἡλικία μου καὶ μὲ τὴν ψυχικὴ μου στάση. Μὰ κάπου κάπου ἀκουγα πὰν ἀπ' τὸ κεφάλι μου κουνδουνίσματα ἀπ' ἀλυσίδες καὶ μ' ἐπίανε ἀνατριχίλα.

Δὲν περιγράφεται μὲ λόγια τὸ βάσανο τῆς νυχτὶς ἐκείνης· ἔκοψε θερρῶ, πέντε χρόνια ἀπ' τὴ ζωὴ μου.

Τέλος μὲ τὰ πολλὰ ἀρχίνησε νὰ χαράζει· σιγὰ σιγὰ ὁ οὐρανὸς γινούντανε σταχτερὸς καὶ τ' ἀστέρια ἓνα ἓνα χανόντανε. Ὑστερὰ ἀσπίριε ὁ οὐρανὸς καὶ ἀστρο πλὴθὲς φάνιουντανε κανένα. Ἐγὼ ἐνιωθα δύνατὴ κεφαλαριά· καὶ εἶχα σ' ὅλο τὸ κορμί μου λίγη-λίγη θερμότητα καὶ στὰ μέλη μου αἰσθάνονταν κομμάτια. Εὐθύνησε τότες καὶ ὁ Λεμονίδης καὶ μὲ καλημέρισε.

— Πὼς τὰ πέρασες; μὲ ρώτησε.

— Κακὰ καὶ ψυχρὰ τοῦ λέω.

— Συνηθίζει κανεὶς στὴν ἀνάγκη.

— Ποῦ νὰ τᾶλπιζα ἐγὼ τέτοια πράματα;

— Ἡ ὁρῆ ἀπ' τὰ κερκαμίδια κτεβεκίνει.

— Ὁ θεὸς νὰ φυλάει τὸν κόσμον του.

Ἐβλεπα πὼς ἀπόφευγε νὰ μοῦ κένει λόγο γιὰ

— Τί τὸγραφε; τὸ βιβλίο σου σὲ πέτιν γλῶσσα; Γι' ἀγράμματους μᾶς πῆρες; Ἐμεῖς ξέρουμε γράμματα, καὶ ἂν δὲν τᾶλλάξεις τὴ γλῶσσα κανένας ἀπὸ μᾶς δὲ θὰν τάγοράσει!

Ὁ καημένος ὁ συγγραφεὺς, γιὰ νὰ μὴν προσβάλει τοὺς ἀναγνώστες του, ἀναγκάστηκε νὰλλάξει τὴ γλῶσσα καὶ τώρα τὸ τυπώνει στὴν καθαρεύουσα. Στὸν πρόλογό του, μᾶς τᾶζει. Θὰ μᾶς τὰ πει ὅλ' αὐτὰ τὰ περίεργα καὶ τὰ παραποῦδ διδαχτικά.

Ἄν τοῦ χρειαστεῖ, καὶ γνωρίσει καὶ ἓναν ἄλλον ἐργαζόμενον. Τοῦ τὸν συσταίνουμε. Εἶναι βαρκάρης. Προχτὲς ποῦχε δυὸ τρεῖς φίλους μέσα στὴ βάρκα του καὶ τοὺς πῆγαινε σὲ μιὰ ἐξοχὴ, λίγο ὅζω ἀπὸ τὸν Περαιᾶ, κάποιος τὸν ἐρώτησε ποῦ εἶναι ἡ πιάλα ποῦ θὰ πιάσουνε καὶ ὁ βαρκάρης τοῦ ἀπάντησε:

— Ἐκεῖ, στὴ μέση τῆς θάλασσας!

Ὁ βαρκάρης αὐτὸς εἶναι πολὺ ἐργαζόμενος ἀφοῦ ξέρει πὼς ὑπάρχει καὶ γενικὰ εἰς σς.

Ψέματα:

ΣΤΟ ΔΡΑΜΑ

μοῦ κ. Α. Τανάγρα «Βούλγαροι καὶ Μακεδόνες» ποῦ μὲ τόση πατριωτικὴ ἐπιτυχία παίχτηκε στὸ θέατρο τῆς Νεάπολης, οἱ Μακεδόνες βγαίνουν λόγους Μακεδονικοὺς καὶ οἱ Βούλγαροι λόγους Βουλγαρικοὺς. Ἀλήθεια πὼς οἱ λόγοι τῶ Μακεδόνων εἶναι ρητορικώτεροι, μὰ αὐτὸ τὸ ὑπαγορεύει ὅχι μόνον ἡ σκηρικὴ ἀλλὰ καὶ ἡ πατριωτικὴ ἀνάγκη. Οἱ Μακεδόνες πρέπει νὰ εἶναι ρήτορες καλοὶ γιὰ νὰ ἐνθουσιάζουν τὰ πληθῆ, καὶ οἱ Βούλγαροι πρέπει νὰν τὰ μπερδεύουνε λίγο στὰ λόγια γιὰ νὰνακουρίζονται οἱ θεατὲς πὼς μποροῦν ἔτσι νὰν τὰ μπερδεύουν καὶ στὰ πράματα.

Εἶναι λοιπὸν ποῦ λέτε πατριωτικὸ τὸ ἔργο τοῦ ἀγαπητοῦ μας κ. Τανάγρα· δηλ. ἐν τὸν παρούμε τὸν πατριωτισμὸ ἀπὸ τὴν εὐκολὴ μεριά του, τὴ λογοκοπικὴ. Γιατ' ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄλλος πατριωτισμός, τῶν ἔργων, καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ μεριά τὸ ἔργο τοῦ κ. Τανάγρα εἶναι ἀντιπατριωτικόν, γιὰτὶ ὁ καθὲς ἀλαφροῦμυαλος πατριώτης, ποῦ βλέπει νὰ χειροκροτοῦνται μὲ τόσο ἐνθουσιασμὸ τὰ ἔμπορα λόγια, εὐκόλα πείθεται πὼς καὶ λόγου του καὶ ρήξει μιὰ ρητορικὴ ρουκέτα γιὰ τὴ Μακεδονία ξεπληρώνει τὸ καθήκον του καὶ γίνετα ἥρωας.

Εἴπαμε νὰγωνιστοῦμε ὅλοι μας νὰ ξεχαστεῖ μιὰ καὶ καλὴ ὁ πατριωτισμὸς τῶ λόγων· νὰ ὅμως ποῦ ξεφυτρώνει τότε ὁ κ. Τανάγρας καὶ πότε ὁ ἓνας καὶ ὁ ἄλλος καὶ τὸν ξανακρίνουμε μὲ ὅλο τὸ μεγαλεῖο του γιὰ ἐθνικὸ μας σύμβολο.

τὴ δικὴ του ὑπόθεση· καὶ γὰρ, ἐν καὶ εἶχα πολὺ πόθο νὰ μάθω τὰ καθέκαστα, δὲν τόλμησα νὰ τόνε ρωτήσω τίποτις. Λέγαμε ἄλλα καὶ ἄλλα καὶ παρηγορούσαμε τὴν κακομοιρίᾳ μας.

Θὰ εἴταν ἡ ὥρα ὡς ἐννιά πουνό. Νὰ καὶ ἔρχετ' ὁ πορτάρης καὶ μὲ φωνάζει ὅζω

— Τὰ συγχαίρει μου, μοῦ λέει ὁ Λεμονίδης.

— Καλὰ ὑστερνά, τοῦ λέω.

Ἀκολουθεῖ τὸν πορτάρη. Ὁζὼ εἴταν ἐν' ἀμάξῃ τῆς ἀγορᾶς καὶ ἓνας ἀθροπὸς ἀπ' τὸ διοικητήριον. Μ' εἶπαν ν' ἀνέβω στὴν ἀμάξην, κάθησε κοντὰ μου καὶ ὁ ἀθροπὸς, καὶ τ' ἀμάξι τραβήξε ἴσκι κατὰ τὴν προκομιά, ὕστερὰ γύριστ' ἀπάνου καὶ ἦρθε καὶ στάθηκε μπρὶς στὸ κονάκι, ὅπως λένε τὸ διοικητήριον. Ἐκεῖ ἐπεξέψαμε καὶ ὁ ἀθροπὸς μ' ὡδήγησε ἀπὸ μιὰ φονδὴ σκάλα πάνου καὶ μ' ἐμπάει στὴν ἀμάξην τοῦ Βαλῆ, δηλαδῆς τοῦ Νομάρχου. Ἐκεῖ γύρω στο Βαλὴ καθόντανε ὅλο τὸ Νομαρχικὸ συμβούλιο. Κι ἀνάμεσα στ' ἄγνωστα κείνα πρόσωπα ξεχωρίσα καὶ δυὸ μορφές γνωστὲς καὶ καλορίζικες, καὶ ἀνγαλλίκοι ἡ καρδιά μου.

Ὁ ἓνας εἴταν ὁ καλότερος ὁ Μητροπολίτης καὶ ὁ ἄλλος εἴταν ὁ δικηφεντῆς μας· καὶ βρίσκονταν ἐκεῖ βέβαια μόνον καὶ μόνον γιὰ μένα.

Ἐκίνα τὸν ἀπαιτούμενον τεμινὰ καὶ στάθηκα

Κακὸ αὐτὸ, καὶ μάλιστα νὰ γίνεται ἀπὸ νέους πουμπούσαν κάποι νὰ κάνουν οὐσιαστικώτερο καὶ ἀνθρωπικώτερο.

ΚΑΠΙΟΣ

φίλος μας, ἀξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ, ὅταν τὸν συχαρήκαμε γιὰ τὸν καινούριο ὑπουργό τους, μὲς εἶπε μὲ μιὰ φαρμακερὴ καὶ πολυσήμαντη σοβαρότητα τὰκόλουθα:

— Δὲν καταλαβαίνω γιατί παραξενεύεσαστε. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ναυτικὸ κράτος καὶ ὅλ' οἱ πολιτικοὶ του πρέπει νὰ καταλαβαίνουν ἀπὸ ναυτικὰ. Κάθε λοιπὸν καινούριος Ὑπουργός, σὺν τὸν κ. Νώντα, νὰ ποῦμε, πρέπει νὰ κάνει πρῶτα πρῶτα τὴ θητεία του στὸ Ὑπουργεῖο μας καὶ ἔτσι νὰποχτήσῃ τις χρειαζόμενες γνώσεις νὰ γίνῃ μιὰ μέρα καὶ πρωθυπουργός. (Ὁ Βάλλης ἔκανε Ὑπουργός τῶ Ναυτικῶν, καὶ ὁ Θεοτόκης, καὶ οἱ ἄλλοι ἀρχηγοί. Γιατὶ νὰ μὴν κάνει καὶ ὁ κ. Νώντας;

Κόπιασε τώρα τοῦ λόγου σου νὰ βρεῖς ἀντίλογον σὲ τέτια μπρούτζινη λογική.

ΚΑΣΣΙΔΑΚΙΣ Ο ΣΤΙΓΜΑΤΙΑΣ

Δὲ σὲς εἶπα πὼς ὁ γνωστὸς Γλωσσαλγίης, ἐπειδὴ τοῦ δείξαμε τὸ σολοικισμό του, ἀρτὸς τώρα πὺς πεισματωμένα θὰ συντάσσῃ παντὰ τὸ ἐρωτηματικὸ ἂν μὲ ὑποταχτικῇ: Ἔτσι ἔγινε. Κοιτάξτε στὸν ἀκόλουθον παρρηγοῦ τοῦ πὼς τὸν λέει καὶ τὸν ξαναλέει τὸ σκεῖμα τῆς καρδίας του. (Πάτρια, 23 τοῦ Ἀπρίλη, 1905):

«Πρόκειται γενικῶς περὶ τούτου, ἂν πρόηλ νὰ ἐξαιρουμένημεν νὰ αἰσθανόμεθα ἐαυτοὺς ὡς Ἑλλήνας (γρ. νὰ αἰσθανόμεθα ἐαυτοὺς Ἑλλήνας, ἂν ὑπῆρχεν νὰ θεωρῶμεν τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὡς ἀπαρασπαστὴν (γρ. νὰ θεωρῶμεν τὴν Ἑλλ. ἱστορίαν ἀπαρασπαστὴν), ἂν πρόηλ καθόλου νὰ κρατῶμεθα ἀπὸ ὑπὸ παρρηγοῦ (τὴ θὰ πῇ ἀρτὸς), ἢ ἂν τὸν ἀντίστοιχον ὑπῆρχεν νὰ πιστεύσωμεν εἰς τοὺς αἰρετικούς κτλ.»

Δὲς καὶ καπὶος τοῦ τὸν τύπος στὸ κούτελ τοῦ σολοικισμό μ' ἀναμένο σίδερο.

Περιμένουμε μάλιστα καὶ σκεπτικώτερα. Γιατὶ νὰ δεῖτε, μιὰ μέρα θ' ἀποφασίσῃ νὰ μιμηθῇ τὸν Πλάτων πρῶτος ἀνακάλυψε τὸν κομψὸ παρατατικὸ τῆς ὑποταχτικῆς, καὶ θὰ γράφῃ: «Πρόκειται, ἂν ἐθεωρῶμεν, ἂν ἐκρατῶμεθα, ἂν ὠδηγῶμεθα, ἂν ἐπιστεῦμε κτλ. κτλ.»

K. T.

μὲ τὰ χεῖρα σταθωμένα. Ἐνας ἀπὸ' κεῖ, ἴσως ὁ ἀνακρίτης μου καὶ μερικὰ τυπικὰ ρωτήματα: ἀπὸ ποῦ εἰμουν, — πὼς λεγόμενοι — γιατί ἦρθα στὴ Σαλονίκη, γιατί πῆγα στὸ χωριό, — πὼς μὲ πιάσανε; Ὑστερα μοῦ δειξέ τὸ Δεσπότη καὶ τὸ διαφεντὴ καὶ μὲ ρώτησε: ποιοὶ εἰν' ἀρτοὶ καὶ πὼς λέγονται;

Ἐγὼ ἀποκρινόμενος σὲ ὅλα ταπεινὰ-ταπεινὰ καὶ ἀρδῶ, ὅπως ἔπρεπε. Κατέπι: ρώτησ' ἐκείνους: ἂ μὲ γνωρίζουν; τοὺς ξανκρῶτησ' ἢ δίνουνε γιὰ μένα ἐγγύηση, πὼς εἰμαι καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι σὰ μὲ γυρέψῃ καμὶ φορὰ ἢ ἀρχὴ θὰ μὲ παρουσιάσουν; τοὺς εἶπε σὺν ὑπογράφουν κιόλας σὲ δάφτα καὶ ἀφρὺ κείνοι παραδεχτήκαμε τὰ πάντα, οὐλα, ἔγραψ' ἕνα ἐγγυητικὸ καταπὼς ἔπρεπε, τὸ διάβασε, τ' ἀρέσανε, κόλλησε κατὸ ἕνα χαρτόσημο καὶ τοὺς τὸ δωκε νὰ τὸ πογράψουνε.

Καὶ ἀφρὺ ταλειώσανε ὅλες οἱ διατύψεις γυρίζῃ ὁ Βάλλης καὶ μοῦ λέγει μὲ πολλὰ ἐθγένεια.

— Χάιντε ὁγλοῦμ σαντισαχὰ ντουδὰ ἔτ' σερμπές-σιν.

Ἐκίνα παλὲ ἔνκν τεμενὰ κάτ'ι μουρμουρίζοντας, γιὰ νὰ τὸν φαριστήσω καὶ τραβήχτηκα πίσω-πίσω, ὡς περὶ βγῆκ' ἀπ' τὴν πόρτα. Μὲ γλήγορο βῆμα κατέβηκα τὴ σκάλα καὶ βρέθηκα ὅξω στὸ δρόμο. Ἐκίνα τὸ σταδρὸ μου καὶ δόξακα τὸ Θεό, ποῦ μὲ γλύ-

ΓΙΑΤΡΙΚΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΘΕΡΜΕΣ

Στὶς προσπάθειες τοῦ «κατὰ τῶν ἐλωδῶν νόσων (Θέρμες) Συνδέσμου» καὶ στὶς ἐπιστημονικὰς ἐμιλίαις τοῦ κ. Καρδαμάτη γιὰ τὰ ἀνεφίλετα κουνούπια (ποῦ μεταφέρουνε ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλον τὸ «πλασμῶδιον τοῦ Λαθεράν» καὶ μπολιάζουνε, ὡς ποῦμε, τὴ θερμὴν στὸν γερὸ τὸν ἄνθρωπον) καὶ γιὰ τὰ ἄλλα προφυλακτικὰ καὶ γιαντρικὰ μέσα, ἔρχομε καὶ ἐγὼ ἀπὸ μακριά, νὰ δώσω μιὰ βοήθεια μέσο τοῦ ἀγαπημένου μας «Νουμᾶ», ποῦ τὸν προτιμῶ, γιατί γράφει στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ποῦ ἀναγκάστηκε καὶ ὁ κ. Καρδαμάτης νὰ μιλήσῃ στοὺς Βατραχωνησιώτες καὶ τοὺς ἄλλους συμπολίτες σας.

Ὅτι θὰ ποῦμε ἐδῶ μὲ λίγα λόγια τὰ γράψαμε φαρδεῖα πλατεῖα στὰ 81 καὶ στὰ 88 στὸ γιαντρικὸ περιοδικὸ «Γαληνός», καὶ οἱ συνάδερφοί μου δὲν τ' ἀκούσανε, γιατί δὲν τὰ εἶπε κανένας Φραντζέζος ἢ Γερμανὸς καθηγητής. Γι' ἀφρὸ θὰ τὰ ποῦμε ἐδῶ ἀπλούστερα καὶ συντομώτερα γιὰ νὰ τὰ διαβάσουν καὶ τὰ νοιώσουν οἱ πολλοί. Ἰσως τὰ μεταχειριστεῖ κανένας τοὺς πρὸς μεγάλη του ὠφέλεια, καὶ ἔτσι σιγὰ σιγὰ διαδοθῇ τὸ γιαντρικὸ ἀφρὸ ποῦ γιαντρεῖται γλήγορα, σίγουρα καὶ τέλεια τὶς θερμὲς δίχως ν' ἀφίγει ἀδυναμίες καὶ σπλήνες (ντελάκια) καὶ χωρὶς νὰ ἀδειαζέι τις τσέπες ἀπὸ βίξιτες, κινίνα, ἀρσενικά, ἐξανωφείλες, ἀλλαγίαι κλίματος γιὰ ἀνάρρωση κτλ. κτλ. κτλ.

Ἐπειδὴ μ' ὅλες τὶς προφυλάξεις ποῦ σύστησε ὁ κ. Κ. (ποῦ πρέπει νὰ τις λαβαίνει καθένας, γιὰ νὰ μὴν παρῇ καμμιὰ θερμὴ), δὲν εἶναι βολετὸ, νὰ λείψῃ ἢ καταραμένη ἀφρὴ ἀρρώστεια, συσταίνουμε σὲ κείνους ποῦ θὰ πάθουνε θερμὴ (ἀλαφρεῖα ἢ βαρεῖα, ἀδιάφορο) νὰ καταφύγουν ἀμέσως στὴ χρῆση τοῦ νεροῦ ὡς ἐξῆς. Παίρνει ὅτι πρόχειρα παντίτικα ὀφθαλματὰ ἔχει (πεσκέρια, πουκαμισα, συντόνια, μπερτέδες), τὰ βουτᾷ σὲ ζεστὸ νερὸ (40—45 βαθμῶν Κελσίου) τὰ στραγγίζει καμπόσο, ὅσο νὰ μὴ σταζοῦνε, καὶ βανει ἀπὸ κάτου ἀπ' τὴ φανέλλα τοῦ ἑνὸς στὴ ράχη τοῦ ἀπὸ τὰ μισοπλάτια τοῦ ὡς τὰ μεριά του, ἕνα στὸ στῆθος τοῦ καὶ στὴν κοιλία τοῦ καὶ ἀπὸ ἕνα σὲ καθένα μπράτσο τοῦ καὶ ποδάρι τοῦ, ποῦ τὰ τυλίγει μὲ ἀφρὰ. Τὸ κεφάλι τοῦ ὅλο τὸ τυλίγει μ' ἕνα πεσκέρι βουτηγμένον σὲ κρὺν νερὸ καὶ τὰλλαζέι συχνότερα καθε 5—10 λεπτὰ τῆς ὥρας. Ὑστερὶς ἀπὸ μισὴ ἢ μιὰ ὥρα σὰ στεγνώσουνε τὰ πανιά ποῦ ἔχει βαλμένα στὸ κορμὶ τοῦ, τὰ ξανα-

τωσε ἀπὸ τέτοιους κιντύνους καὶ τραβήξῃ κάτου.

Σὰς εἶπα πὼς οἱ στρατιῶτες μ' εἶχανε ληστεψέι καὶ δὲν εἶχα πεντάρα, γιὰ τοῦτο πῆγα ἴσα σ' ἕναν πατριώτη μου ἐμπορὸν τὸν κ. Ἡρόδοτον Ξενίδην, τότε παρακάλεσα νὰ μοῦ δώσει δέκα λίρες καὶ τραβήξῃ συνάλλαγμα στὸν πατέρα μου νὰ πληρωθῇ τὸ ποσὸ στὸν ἀνταποκριτὴ τοῦ κ. Ἡροδοτοῦ στὴν πατρίδα μου.

Ἀμα καὶ ἔβλα τὴ μονέδα στὴν τσέπη, ἦρθ' ἡ καρδιά μου στὸν τόπο.

Ε'. ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ

Κατέβηκα στὸ γιαντὸ καὶ ἦρθα μερικὸς συνταξίωτες μου καὶ τοὺς ρώτησα: πὼς πάνε τὰ δικὰ μας; Μοῦ πάνε πὼς ὅλα τὰ πράματα τοῦ σχολείου τὰ γλυτώσανε καὶ τὰ σεντούκια μας εἴτανε τώρα στὴ Μητρόπολη — εἶχανε νοικιάσει ἕνα ἄλλο σπίτι πρὸς ὥρας γιὰ Μητρόπολη. — Τελετὴ μελετὴ γιὰ τὸ μοίρασμα τῶ διπλωμάτων δὲν εἶχε νὰ γένῃ, τὰ διπλώματα μὲς τᾶς ὁ Μητροπολίτης καὶ ὅποιος ἤθελε πήγαινε καὶ ἔπαιρνε τὸ δικό του καὶ ἀπὸ τὸ στριφτε. Ἀφρὸ εἴταν τὸ καλύτερο ποῦ μπορούσε νὰ κάνει κανένας, γιατί μέρος γιὰ νὰ αἰνῶμε δὲν εἶχαμε καὶ τὰ ξενοδοχεῖα ἤθελαν ἐξόδα.

βρίχει σὲ ζεστὸ νερὸ καὶ τὰ ξαναβάνει. Ἔτσι ξανακολοῦθαί ὡς ποῦ νὰ ἰδρῶσῃ ἢ ν' ἀρχίσουνε νὰ κρύνουνε τὰ πανιά ἀπάνω τοῦ. Τότες μένει καμπόσο καιρὸ (1)2—1 ὥρα) ἀκόμα τυλιγμένον μέσα στὸ σκέπασμα καὶ ὕστερα τὰ βγάνει καὶ φορεῖ στεγνὰ ρούχα.

Πρῶτα πρῶτα κρύνουνε τὰ πανιά τῶν ποδαριῶν καὶ τῆς ράχης καὶ ὕστερα τῶν χειρῶν, τοῦ στεινοῦ καὶ τῆς κοιλίας. Γι' ἀφρὸ μπόρει κανένας νὰ σηκώσῃ τὰ πρῶτα (τῆς ράχης καὶ τῶν ποδαριῶν), καὶ νὰ φῆσῃ τὰ ἄλλα, καὶ νὰ τὰλλαζέι, δηλαδὴ νὰ τὰ ξαναβρέξῃ καμπόσες φορὲς, ὡς ποῦ ν' ἀρχίσουνε καὶ ἐκεῖνα νὰ κρύνουνε ἀπάνω τοῦ. καὶ τότες νὰ βγάνει καὶ ἀφρὰ καὶ νὰ φορέσῃ στεγνὰ ρούχα.

Μ' ἀφρὸ τὸ μέσο ὁ ἀρρώστος ἀρχίζει ὕστερὶς ἀπὸ 2—3 ὥρες νὰ ἡσυχάζῃ. Καμμιὰ φορὰ ὅμως στενοχωρεῖται ἀκόμα περισσότερον. Ἀφρὸ δὲν πρέπει νὰ τὸν ἀνησυχῆσῃ, γιατί πὺς ὕστερότερα ἢ στενοχωρία τοῦ θὰ περάσῃ, σὺν ἐξακολούθησῃ τὴ χρῆση τῶν πανιῶν. Ἀν ὅμως ἡ στενοχωρία τοῦ δὲν περνᾷ ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ πότερον καιρὸ 5—6—10 ὥρες, τότες θὰ πῇ, πὼς ἔχει μέσα τοῦ πολλὴ φλόγα (βαρεῖα θερμὴ), ποῦ δὲ μπόρει νὰ χαθῇ μὲ τὸ λίγο νερὸ, ποῦ τοῦ δίνουμε μὲ τὰ πανιά γιὰ νὰ τοῦ τὴ σβύσωμε. Τότες εἶναι πὺς ὠφέλιμα τὰ μπανία (λουτρά καθολικὰ) θερμοκρασίας 38—40. (Κελσίου). Σὰφρὰ μέσα, ἀφρὸ μπεῖ ὁ ἀρρώστος νὰ καθῃται 1)4—1)2 ὥρα, καὶ ἀφρὸ βγῇ καὶ ἡσυχάζῃ στὸ στρώμα τοῦ καμμιὰ ὥρα, νὰ ξανακρύνῃ καὶ ἔτσι νὰ ἐξακολουθῇ ὡς ποῦ νὰ περᾷ ἡ πολλὴ ζέστη τοῦ. Τότες μπόρει νὰ ἐξακολουθῇ καὶ παλὲ τὰ πανιά βρεμένα σὲ ζεστὸ νερὸ, ὡς ποῦ νὰ χαθῇ τέλεια ἡ ζέστη τοῦ. Σὺν εἶναι μέσα στὸ μπάνιο, νὰ τοῦ βρέχουν ἡσυχὰ ἡσυχὰ τὸ κεφάλι τοῦ μ' ἕνα μαντὺ βουτηγμένον σὲ δροσερότερο νερὸ 28—30, καὶ νὰ μὴν τοῦ χύνουνε ποτὲς κρὺν, γιατί κρύνουνε τὰ ὄργανα τοῦ, καὶ τότες ἀποστρέφεται τὸ μπάνιο, καὶ θέλει νὰ βγῇ πὺς γλήγορα, ποῦ δὲν τὸν φέλκει πολὺ.

Οἱ ἀπλὲς θερμὲς (διαλείποντες πυρετοὶ) μὲ ἀφρὸ τὸ γιαντρικὸ γιαντρεῖνται σὲ 4—5 μέρες, ὕστερα (δηλ. ἀπὸ 2—3 παροξυσμοὺς, ποῦ τις πλείότερες φορὲς ἔρχονται τοῦ ἀρρώστου σὲ καμμιὰ βδομάδα μέσα. Οἱ ἐξακολούθητικὲς θερμὲς (συνεχεῖς, ὑποσυμμετρεῖς, ὑφέσμετοι π.) γιαντρεῖνται λίγῳ ἀργότερα σὲ 5—10 μέρες χωρὶς νὰ γίνῃ ἀνάγκη οὔτε ἀπὸ κινῖνον οὔτε ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Κ' οἱ κακὲς θερμὲς (κακοθεῖς π.) γιαντρεῖνται μὲ τὸ νερὸ γλήγορα καὶ τέ-

Ἐπὸς εἶχα μιὰ νύστα διαολεμένη κοίταξα λοιπὸ γύρο μου μήπως εἴταν πρόχειρο κανὰ ξενοδοχεῖο. Τὸ πρῶτο ποῦ εἶδα μπροστὰ μου εἴταν τὸ English hotel, ἕνα μεγαλόπρεπον χεῖριο. Ὁ διαφεντὴς τοῦ εἴταν ἀπ' τὴν Πόλη καὶ τότε γινώριζα, πολλὰς φορὲς εἶχα ἔρθῃ στὸ καφενεῖο, ποῦχε ἀπὸ κάτου γιὰ τοῦτο, ἂν καὶ τὰ ἐξόδα τοῦ εἴταν ἀρμυροῦστικα, πῆγν παλὲ σὲ τοῦτο. Ἐγὼ τώρα τις βραστοῦσα, βλέπετε, καὶ τέτοιες μικρολογίες δὲν τις ψηφοῦσα ἀλλ' ὡς δὲ ἤθελα ν' ἀποβγάλω καὶ τὰ κιντέρια, ποῦ ὑπόφερα μὲ τέτοια ἀντισηκώματα. Σιππασμὸς θὰ πῇτε τὸ παραδέχομαι μὰ φυσικὸς σὲ εἰκοσι χρονῶ σκολαστικὸπουλο.

Τραβήξῃ λοιπὸν ἴσα πάνου. Ζήτησα καὶ μοῦ δειξάνε μιὰν κάμαρκα, μπῆκα μέσα, ξεγυμνώθηκα γλήγορα γλήγορα καὶ τετνώθηκα πὰ στὴν καριόλα. Εἴταν ἐκεῖ δίπλα μου πὰ στὸ κομοδοῖο μιὰ φημερίδα τῆς ὥρας ὁ «Φάρος τῆς Μακεδονίας», λαχανόφυλλο ἀπ' τοῦ χειρότερου εἶδους. Τὸ πῆρα στὸ χεῖρ μου καὶ ἔρριξα τὸ βλέμμα μου στὰ ἀεγχώρια. Νὰ τί διάβασα: «Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κατακυλῶντων ἡμᾶς δεινῶν πανταχόθεν, ἔχομεν σήμερον νὰ ἀναγράφωμεν μιὰν εὐφροσύνον εἰδήσιν. Τὸ ὑπὸ τὸν ρέκτην Ταγματάρχην Α... μπέτην σῶμα τῆς χωροφυλακῆς συνεκρούσθη χθὲς τὴν πρωτὰν πρὸς τὴν ληστρικὴν συμμορίαν

εια, ἀλλὰ σ' ἀφτίς φελοῦνε πιότερο τὰ μπάνια πὶὸ δροσερὰ (32—35ο θερμοκρασία) καὶ τὰ βρεμένα σὲ πιὸ κρύο νερὸ πανιᾶ. Στὸ κεφάλι μὲ απαγόλυτο νερὸν. Ἀλλὰ καὶ οἱ γαστρικὲς θερμότητες, οἱ χολώδεις, οἱ αἱματοουρικὲς, οἱ δυσεντερικὲς μ' ἓνα λόγο οὐλές οἱ θερμότητες γιὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τέλεια σὰ μεταχειριστοῦμε τὸ νερὸ νωρὶς καὶ ταχτικὰ καὶ ὡς τὸ τέλος τῆς ἀρρώστιας.

Σπλῆνες καὶ ἀδυναμίες μ' ἀφτὴ τὴ μέθοδο δὲν ἀπομένουνε στοὺς ἀρρώστους, γιὰτὶ ἀπ' τὸ ἓνα μέρος καθαρίζεται ὁ ὀργανισμὸς ἀπ' τὰ φαρμακερὰ προϊόντα τῆς καταστροφῆς τῆς ὕλης ἀπάνου στὴν ἀψή, ἀπ' τ' ἄλλο ἄμα περάση ἡ θερμὴ ἐρχεται μεγάλη ὀρεξία, καὶ ἀναπλερώνεται γλήγωρα ὅ,τι χάθηκε στὸ διάστημα τῆς ἀρρώστιας.

Νερό, βυσινάδες, λεμονάδες, πάγο καὶ τέτια νὰ πίνει ὁ θερμασμένος ὅσα θέλει, γιὰτὶ χρησιμεύουνε ἀντὶς φαγί, πού οὔτε χρειάζεται καὶ πολὺ πολὺ, οὔτε μπορεῖ καὶ ὅλας πολλὰς φορές νὰ φάγῃ ὁ ἄρρωστος. Ἄν ὅμως κανένας ἔχει ὀρεξία μπορεῖ νὰ πιεῖ γάλα, σούπα, ξυνόγαλα (γιαούρτι), ἀβγά, κρεσὶ νερωμένο καὶ τὰ ὅμοια.

Ἄν κανένας δὲν ἔχει πεποίθησι στὸ νερὸ μοναχὰ ἀλλὰ γυρίζῃ καὶ κινῆσι, μπορεῖ νὰ πάρῃ καὶ ἀπ' αὐτό, γιὰτὶ δὲ φυλάξῃ μ' ὅσα καὶ ἂν λένε ὅλοι οἱ γιατροὶ τοῦ κόσμου ἀλλὰ καὶ δὲ βλάβῃ οὔτε καὶ σ' ἀρτίς τὶς αἱματοουρικὲς (πὺ λένε πὺς κάνει κακὸ).

Ἀλλὰ καὶ ὡς προφυλαχτικὸ μέσο τὸ νερὸ εἶναι ὠφέλιμο. Γι' αὐτὸ συνιστοῦμε νὰ χύνουνε 5—10 φορές τὴν ἡμέρα ὡς μιστὴ ὅκτ' νερὸ κρύο στὸ κεφάλι τους καὶ ἂν εἶναι βολετὸ νὰ κάνουνε σπῆτι τους 1—2 μπάνια μὲ δροσερὸ νερὸ (20—25) καθὲ μέρα.

Βακοῦ τῆς Ρουσίας.

ΚΩΣΤ. ΔΑΝΑΡΑΣ Γιατρός

Βραδεμένος ἀπ' τὴ Γενική Ἀκαδημία τοῦ Παρισιοῦ

τοῦ τρομεροῦ ἀρχιληστοῦ καπετάν-Θανάση. Οἱ λησταὶ ἀντέστησαν ἐρρωμένως, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, χάρις εἰς τὴν σύνεσιν τοῦ ἀτρομήτου ταγματάρχου καὶ εἰς τὴν ἀνδρείαν τῶν στρατιωτῶν. Δύο ἐκ τῶν ληστῶν ἐφονεύθησαν καὶ εἰς συνελήφθη ζῶν καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Κανλῆ-Κουλέ, ἡ δὲ λοιπὴ συμμορία διεσκορπίσθη καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν τὰ περίεργα ἡμῶν τῆς μάλιστα ταύτης. Συγχαίρομεν κ.τ.λ.ν.

— Οὐζοῦ! νὰ χαθῇς ντὲ ψέφταρσι!.. πρόστυχε! εἶπα φωναχτὰ καὶ πέταξα μ' ἀγανάχτησι τὸ φύλλο μακριὰ μου.

Γύρισ' ἀπ' τ' ἄλλο τὸ πλάϊ, ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκα.

Ἔτσι κουρασμένος καὶ ξαγρυπνημένος πού εἶμουν δὲν ξέρω καὶ ἐγὼ πόσο βάσταξε ὁ ὕπνος μου. Σὺν ξύπνησα, εἶτανε μὲρα πάλε· μὰ ἡ ἄλλη μέρα, ἂν ἀγαπάτε. Κατέβηκα κάτου στὸ γυαλὸ καὶ ἀπὸ κεῖ τρέχοντα ἴσα στὴν διαφεντῇ μας· τὸν ἥδρα καὶ ἐπαίξε μὲ τὰ δύο τοῦ παιδάκι· μὲ ποδὲχτηκε σὺν παιδί του, μὲ ρώτησε πὺς τὰ παθα. Κ' ἐγὼ πλὴν τοῦ δηγήθηκα ὅλα. Κ' ἐκεῖνος μού κοντάρησε τῆς φωτιᾶς τὰ γενοῦμενα καὶ κατόπι τὸ πὺς πῆρε ἀπ' τὸν Ὀρφανίδη τὸ γράμμα μου καὶ σάστισε καὶ ἀπόρησε καὶ πῆγε στὸ Δεσπότη, καὶ τὰ ξάνοιξε καὶ οἱ δύο τους μαζί τὴν ἄλλη μέρα πῆγανε στὸ Βαλὴ καὶ διαμαρτυρηθήκανε γιὰ τὸ γενοῦμενο καὶ κάνανε τ' ἀδύνατα δυνατὰ, γιὰ νὰ μὲ λεφτερώσουνε.

Τότε φκαρίστησα λοιπὸ γιὰ ὅλα καὶ τὸν ἄφησα γιὰ.

ΚΟΡΦΙΑΤΙΚΑ ΕΟΡΚΙΑ

[Ἀπὸ τὴ συλλογὴ Δημ. Σπύργου].

Α'.) ΓΙΑ ΤΟ ΡΑΜΜΑ (1)

Ἅγιοι Ἀναγύριοι τοῦ Χριστοῦ
Πρῶτοι γιατροὶ τοῦ κόσμου
Ὅπου ἐγιατρίψετε πολλοὺς
Γιατρεῦτε καὶ τὸ δούλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε)
πὺ ἔχει τὸ ράμμα στὸ μάτι.
Καὶ δὲν μπορ' ἀπομείνω, οὔτε ὦρα
Οὔτε κάρτο πὸ τὴν ὦρα.
Ἐκίνησ' Ἀν-Πέτρος καὶ Ἀν-Παῦλος
Μὲ τοῦ δώδεκ' Ἀποστόλους
Μὲ τοὺς δεκατρεῖς ἀγγέλους
Ἐπῆραν τὰ τσεκούρια τους
Καὶ τὰ πελεκητήρια τους
Κ' ἐπῆγαν νὰ κόψουνε
Τῆς Παναγίας ζύλα
Ἀνώφυλα, κατώφυλα
Καὶ σημαντηρηδόζυλα
Καλὰ τὰ κόψανε, καλὰ τὰ πελεκήσανε.
Ἀπετάχτη σκληθῆρα, ἀντίσκληθῆρα
Καὶ πιτυχαίνει τὸ δούλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε) στὸ μῆτι.
Καὶ στριγκίζει καὶ φωναίζει
Καὶ τὴ θάλασσα ταραίζει.
Καὶ δὲν μπορ' ν' ἀπομείνῃ, μήτε ὦρα.
Μήτε κάρτο πὸ τὴν ὦρα.
Διαβρίν' ἡ Δέσποινα ἡ Παναγία καὶ ρωτάει
Τί ἔχει ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ
Καὶ στριγκίζει καὶ βαδίζει.
Καὶ τὰ μάρμαρα ραίζει
Καὶ τὸν ποταμὸ θολώνει.
Καὶ τὰ δέντρα ξεριζώνει;
— Ἐχει τὸ ράμμα, στὸ μάτι —
Σῦρτε φέρτε ἐλῆας κλωνάρι,
Μαυρομάτικα μαχαίρι
Καὶ σκορπιδί ἀπὸ τὸν πύργου
Νὰ ξορκίσετε τὰ ράμματα
Τὰ πράσινα, τὰ κίτρινα
Τὰ κόκκινα καὶ τὰ γαλάζια,
Νὰ πᾶνε στ' ἄγρια βουνά
Καὶ στὰ χαμολαγκάδια,
Στὰ καταχτόνια τῆς ἔγης,

Ρώτησα καὶ ἔμαθα πὺ εἶταν ἡ προαιωνιὴ ἡ Μητρόπολη καὶ πῆγα ἐκεῖ. Ἀνέβηκα πᾶνου, ἔκανα μιά μετάνοια, φίλησα τὸ χέρι τοῦ Γέροντα, καὶ ἐκεῖνος μὲ χιδεψε καὶ μού πε περαστικὰ. Ὑστερα διάταξε τὸ διάκονο καὶ ἔφερε τὸ δίπλωμά μου· ἔτοιμο, τελειωμένο, δροσερὸ-δροσερό, τυλιγμένο σὲ κύλιντρο καὶ δεμένο μὲ γαλάζια κορδέλλα.

Ξαναφίλησα τὸ χέρι του καὶ τὸ πῆρα μὲ λαχτάρ καὶ ἐκεῖνος μού πε.

— Σὲ συχαίρω καὶ σοῦ ἐφοῦμαι καλὴ ἐδοκίμηση στὸ βίο σου.

— Ἐφκαριστῶ, γέροντά μου· σ' ἀφίνω γιὰ.

— Ὡρα καλὴ παιδί μου· ἔχε τὴν ἐφκή μου. Κι ἔμα κατέβηκα κάτου, ἔλυσά μὲ βιὰ τὴν κορδέλλα νὰ ἰδῶ, τί βαθμὸ μού δώσανε; Ἰκανοποιήθηκα τέλος, καὶ ὅλα τ' ἄλλα συχωρεμένα. Τόβαλα μὲς στὸ σεντούκι μου καὶ τὸ κλειδώσα. Βγῆκα μιά στιγμὴ ὅζω καὶ φώναξα ἓναν Ὀδριὸ βαρκάρη· χτύπησε τὸ νῆμα τὸ σεντούκι μου καὶ τραβήξαμε κάτου στὸ γυαλὸ.

Τὸ βάλαμε μὲς στὴ βάρκα, μπῆκα καὶ ἐγὼ μέσα καὶ λάμνοντας σιγὰ σιγὰ ὁ Ὀδριὸς ὁ βαρκάρης μὲ πῆγε πᾶ στὴ «Σφακτηρία» τῆς μακαρίτισσας ἐταιρείας τῆς Σύρος. Ὑστερα ἀπὸ καμιά ὦρα κοντὰ ἡλιοδασίλεμα τὸ βαπόρι σάλπαρε τὴν ἀγκυρά.

Τότες ἄρχισε ν' ἀναστενάζει στὰ βάθρα του καὶ νὰ ξερνάει καπνὸ καὶ ὁ ἑλικας ἔδερνε ἀλύπητα τὸ κύμα.

Ἀνέβηκα πᾶ στὸ γεφύρι τοῦ παποριοῦ—ἔτσι

Στὰ βόθρα τοῦ πελίου.

Ποῦ καὶ γαστὰ δὲ νιαζοῦνε,

Πατεῖνοι δὲ λαλοῦνε,

Κότες δὲ κακαρίζονται.

Σκυλιὰ δὲν ἀλυχτοῦνε.

Ἐκεί νὰ σκορπίσουνε

Καταπῶς σκορπίζει ὁ ἥλιος τὰ χιτῖδες του.

Κι ὁ ἀφῆρας τὶς ὀρεσσες του.

Στοὺς καμπουρὶ στὰ πῆλαγα

Στὶς ράχες, στὰ λιβάδια·

Ἐκεί νὰ φᾶνε, ἐκεῖ νὰ πιοῦνε.

Ἐκεί νὰ γλυκοκοιμηθοῦνε.

Κι ἀπὸ τὸ Δούλο τοῦ Θεοῦ (τὸν τάδε)

Νὰ φύγουν νὰ χαθοῦνε.

(1) Τὸ ράμμα εἶναι ἀρρώστια τοῦ καποῦ (καρκατίτις).

Ἡ ξορκίστρα ἐνῶ λέει τὰ εορκία, κά-ει σταυροὺς ἀπάνω πὺ μᾶτι καὶ ἀρρώστου μὲ τὸ χέρι τῆς πὺ κρατεῖ ἓνα μαυρομάτικο μαχαίρι, ἓνα κλαράκι ἐλῆας καὶ ἓνα κλωνάρι σκληροῦ (εἰδὸς φτέρης πὺ βγαίνει στοὺς πελῆους τοίχους) μαζί δεμένα ὅπως ὅλα τὰ εορκία, λέγεται τρεῖς φορές.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ὁ κ. Ἀγ. Βλάχος θὰ διοργανώσῃ περίφημα τὰ ταχυδρομικὰ καὶ τὰ τηλεγραφικὰ καὶ ἔξιν πᾶ καὶ ἂν οἱ γνώτες καὶ οἱ ἰδέες του γιὰ τὴν συγκοινωνία σταματοῦνε στὸ ἴδιον, ἐκεῖ δηλ. πὺ σταματοῦνε καὶ οἱ φιλοσοφικὲς ἰδέες του.

— Διαβίσαμε καὶ ἓνα χρονογράφημα, πολὺ ἐξυπνο, γὰ τὴν Ἀσπὴ τοῦ κ. Περικλεοῦ. Τοῦ εἶχε στάλῃθῃ νὰ γραφεῖ καὶ γιὰ τὸν Ἀσπὴ του, ἀπὸ τόσα καὶ τόσα γραφτήκανε ἴσαμε τώρα γιὰ τὴν ἀφεντιά του.

— Νομίζετε, ἂν βγαίνανε ἐφημερίδες στὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλκιβιάδου δὲ θὰ γραφότανεσαν ἐκείνους καὶ ἀπῆλθον χρονογράφημα δὲν ἀπεφάσισε νὰ κόψῃ τὴν οὐρά τοῦ σκυλιοῦ του;

— Τὴ Περικλεοῦ, τί Ἀλκιβιάδου! Ἰὴ δουλεύουνε καὶ οἱ δύο τους γιὰ τὴν ῥεκάμα.

— Ὁ «Τύπος» τοῦ ἑλλοῦ παραξενεύτηκε μὲ μερικὲς Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες πὺ κοροδίζουσι τὸν κ. Ζαῆμ γιὰτὶ ἔφυγε γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ πρὶν ἀκόμη ἡ Βουλὴ τελειώσῃ τὶς δουλιές τῆς.

— «Καὶ τί θέλετε, ρωτάει, νὰ κάνει μέσα στὴ Βουλὴ; Νὰ κοπανίσει ἄρα σὺν τοῦ ἄλλου;

— Πολὺ σωστά. Μπορεῖ ὅμως ὁ «Τύπος» ἀπάνου στὴ δίκια ἀπορία νὰκούσῃ καὶ αὐτὴ τὴν ἀπορία πὺ δὲν εἶναι καθόλου ἀδικη.

— «Τότε τί θέλει καὶ βγαίνει βουλευτὴς;

λένε τὴν ταρατσα—καὶ κοίταξτε τὴ Θεσσαλονίκην τὴν μισοκαμένη, πὺ καπνίζει ἀκόμα λίγο λίγο. Σιγὰ σιγὰ τραβιόταν πῶς καὶ ὅλοένα μακρύνει. Κ' ἐρχονται τὸ βλέμμα ἀπάνου τῆς καρφωμένο θυμού μου τὰ χρόνια, πὺ πέρασα ἐκεῖ πέρα· ἐρχόντανε στὸ νοῦ μου μιά κατόπ' ἀπ' τὴν ἄλλη ὅλες οἱ λεπτομέρειες τοῦ βίου μου. Τὸ βαπόρι προχωροῦσε μεγαλόμερο, σὰ θεοὶ τῆς θάλασσας, καὶ ὁμορφο σὰ νύμφη Γύρισα τώρα καὶ εἶδα τὴν δασωμένη τὴν κορφή τῆς Χορτιάτη, πὺ προφύλαγε τὸν καλὸ μου τὸ φίλο τὸν καπετάν-Ἀναστασίου. Κ' ἔβγαλα τὸ καπέλλο μου καὶ τότε χαιρέτησα.

Κατόπι βλέποντας τὴν Χαλκιδικὴν θυμήθηκα τὸ χωριὸ, τὴν Διαβίνοβα μὲ τὶς ἀντροπικὲς τῆς ὁμορφίεας. Καὶ τότες ξέτασα τὴν καρδιά μου, σὺν ἀγαπούσα ἀκόμα κείνη τὴν χωριανοπούλα.

Τίποτες καμιά λαχτάρ, κανένα καρδιοχτύπι· μόνι μιά γλυκιά καὶ συμπαθητικὴ ἀνάμνησι. Ἡ ὁρμή, πὺχα αἰστανθεῖ ἄλλοτες γι' ἀφτήν, εἶτανε πρόσκαιρη καὶ πέρασε μὲ τὶς περιπέτειες.

Σὲ λίγο τὸ βαπόρι καθάτιζε τὴν ἄκρα τοῦ Καρα-μυροῦ καὶ χάσαμ' ἀπ' τὰ μάτια μας τὴν Σαλονίκην.

— Ὡρα σου καλὴ, καμμένη Σαλονίκη, ἄλλο κακὸ νὰ μὴν παθεῖς.

Σύνωρα βασίλεψε καὶ ὁ ἥλιος καὶ ἡ «Σφακτηρία» ἀρμύνειζε τώρα στ' ἀνοιχτὰ, καὶ εἶχαμε μπροστὰ μας δύο πῆλαγα, τὴν νύχτα καὶ τὴν θάλασσα.